

บทที่ 5

กลไก และมาตรการการเพิ่มศักยภาพในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความ มั่นคงรูปแบบใหม่ของขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงในกระบวนการเป็นประเทศจากการเปิดประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน

บทนี้จะเป็นการนำมายภาพให้เห็นถึงประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียง และจะนำไปสู่การชี้ให้เห็นถึงมาตรการที่ควรจะมีเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียง และสุดท้ายจะเป็นการนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดน หรือท้องถิ่นอื่นต่อไป โดยจะเป็นการนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ของขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงในกระบวนการเป็นประเทศจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2. มาตรการการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ของขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน

สำหรับการทำความเข้าใจต่อประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม มาตรการการเพิ่มศักยภาพ และข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ของขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงในกระบวนการเป็นประเทศจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น ผู้เขียนจะขอเสนอบทบาทภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองอย่างไร เพื่อที่จะได้เป็นความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542: 5 – 6)

- 1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- 2) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ

- 3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- 4) การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่น ๆ
- 5) การสาธารณสุขการ
- 6) การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
- 7) การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
- 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 9) การจัดการศึกษา
- 10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
- 11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- 13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 14) การส่งเสริมกีฬา
- 15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- 16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
- 17) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- 18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
- 19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
- 20) การจัดให้มีและควบคุมสุสาน และฌาปนสถาน
- 21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- 22) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
- 23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ
- 24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 25) การผังเมือง
- 26) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
- 27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ
- 28) การควบคุมอาคาร
- 29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 31) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

การจัดระบบการบริการสาธารณะและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการดำเนินการภายใต้การวางแผนไว้ล่วงหน้า ซึ่งแผนเหล่านี้จะเป็นแผนเพื่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งที่เป็นแผนระยะสั้น และเป็นแผนระยะยาว เช่น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาสามปี แผนปฏิบัติการ เป็นต้น แผนต่าง ๆ เหล่านี้จะมีที่มาจากการประชุมระดมความคิดเห็นของประชาชนต่อสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่และนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ มาจัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อเสนอเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก

ดังนั้น หากพิจารณาถึงบทบาทภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการ เรา จะพบว่าในทางปฏิบัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเผชิญกับข้อเรียกร้องและสถานการณ์ปัญหา ที่มากมาย โดยเฉพาะสถานการณ์ของปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องรีบเร่งแก้ไขอย่างเร่งด่วน แต่อย่างไรก็ตามในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานที่ได้รับอำนาจให้ไปบริหารจัดการพื้นที่ภายใต้ผู้นำที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนในชุมชน ดังนั้นหากปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ไม่ได้รับการแก้ไขผลที่จะตามมาจะเกิดจากกลไกทางการเมือง ผ่านระบบการเลือกตั้ง โดยการเลือกตั้งครั้งต่อไปประชาชนในชุมชนก็จะทำหน้าที่ตัดสินใจเลือกอนาคตของพวกเขาเอง ซึ่งถือเป็นกระบวนการแบบทางการเมืองที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้การปกครองแบบประชาธิปไตย

5.1 ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ของขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกในกระบวนการเป็นประเทศจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การนำเสนอประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ของขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกในกระบวนการเป็นประเทศจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นั้นผู้วิจัย จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

5.1.1 ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

5.1.2 ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

5.1.1 ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากการสำรวจภาพรวมของผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียนนั้นสามารถสรุปประเด็นปัญหาออกเป็น 3 ประเด็นปัญหา คือ ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านการเมือง ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ และประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านสังคม

ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาความมั่นคงในแต่ละประเด็นพร้อมทั้งการนำเสนอประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1) ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านการเมือง

1.1) ภาพรวมสถานการณ์ของปัญหา

ประเด็นปัญหาด้านการเมืองในที่นี้เป็นการพิจารณาถึงสภาพการณ์ทางการเมืองภายในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าการเมืองในระดับชุมชนท้องถิ่นนั้นเป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นภายใต้รูปแบบการจัดการปกครองแบบกระจายอำนาจ อันนำมาสู่การจัดการบริหารการปกครองในระดับท้องถิ่น ดังนั้นสถานการณ์หรือประเด็นปัญหาทางการเมืองในที่นี้จึงเป็นเรื่องของการที่ทำให้ประชาชนมีความเชื่อถือและศรัทธาต่อระบอบการปกครองภายใต้รัฐบาลท้องถิ่น ประชากรมีความเคารพเชื่อฟังและยอมปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น และปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่น มีความเชื่อมั่นในรัฐบาลท้องถิ่นว่าจะสามารถสร้างความเป็นธรรมในหมู่ประชากร และสามารถป้องกันความแตกแยกระหว่างชนในชาติ มีความชอบธรรมสามารถบริหารชุมชนท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีอิสระปลอดจากกลุ่มอิทธิพลในการควบคุมการดำเนินนโยบายของท้องถิ่น

จากข้อมูลการสำรวจผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียนนั้นอาจกล่าวได้ว่า ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองที่มีผลกระทบมาก คือ ปัญหาความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน และประเด็นปัญหาด้านเสถียรภาพการบริหารการปกครอง ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะได้อธิบายให้เห็นถึงสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น และนำไปสู่การส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานการณ์ของปัญหาด้านเสถียรภาพการบริหารการปกครองตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ปัญหาความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็นปัญหาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นที่มีคู่ขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำท้องถิ่นที่ ประกอบด้วย คณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับกลุ่มผู้นำท้องถิ่นที่ ประกอบด้วย กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ความขัดแย้งดังกล่าวไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ เนื่องจากมีผลการศึกษามากมายในหลายพื้นที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มดังกล่าว และส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

ปราโมทย์ รวยะวงค์ (2554) ได้ศึกษาปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องที่ : กรณีศึกษาอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า 1) สาเหตุความ

ขัดแย้งมาจากด้านบุคคล ปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน และสภาพของพื้นที่และองค์กร เป็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์และเป้าหมายที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน และผลประโยชน์ทางการเมือง ก็อาจเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ 2) รูปแบบความขัดแย้งส่วนมากเป็นรูปแบบความขัดแย้งทางความคิด ทำให้การติดต่อสื่อสารขาดประสิทธิภาพ เกิดการปฏิบัติที่แตกต่างกัน 3) วิธีการจัดการความขัดแย้งส่วนใหญ่ใช้วิธีการประนีประนอม 4) ผลกระทบของความขัดแย้งก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ผลเสียได้แก่ ความเป็นมิตรระหว่างบุคคลลดลง ความเชื่อถือไว้วางใจต่อกันหมดไป เกิดความแตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่าย เกิดความบาดหมางระหว่างกัน อาจนำมาซึ่งการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการแก้ไขปัญหา สัมพันธภาพที่ลดลง นำไปสู่ความตึงเครียดและ/หรือหาทางออกด้วยวิธีการที่รุนแรง ประชาชนเกิดความเบื่อบ่นหน่าย ผลดีได้แก่ เกิดความผิดพลาดในการทำงานลดลง เกิดความคิดที่สร้างสรรค์และแสวงหาข้อเท็จจริง มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจมากขึ้น ปัญหาชัดเจนมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เกิดความสามัคคีในหน่วยงานและผลกระทบต่อหน่วยงาน ได้แก่ ทำให้ภาพพจน์เสียหาย ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน เกิดการต่อต้าน ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ เกิดการพัฒนาที่ล่าช้า ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

หรือกรณีจากผลการศึกษาของชูวงศ์ อุบลลี (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างความปรองดองในระดับท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษา พบว่า เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่น และผู้นำท้องที่ คือ 1) ปัจจัยด้านโครงสร้างการทำงานเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ตำบลตะเคียนทอง เนื่องจากการทำงานของผู้นำท้องถิ่นและท้องที่เป็นการทำงานที่มีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน แต่ต้องทำงานในพื้นที่ และกลุ่มประชาชนกลุ่มเดียวกัน ในทางปฏิบัติจะพบว่ามีปัญหาในการกำหนดขอบเขต บทบาทหน้าที่การทำงานที่ไม่มีความชัดเจน ดังนั้น ผู้นำบางกลุ่มยังไม่เข้าใจบทบาทที่ถูกต้องทำให้มีการทำงานเกินหน้าที่ หรือบางครั้งก็เป็นการผลักภาระความรับผิดชอบให้กับผู้อื่นทั้ง ๆ ที่เป็นหน้าที่ของตน 2) ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูล เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่ตำบลตะเคียนทอง รองจากปัจจัยด้านโครงสร้างการทำงาน เนื่องจากการรับรู้ข้อมูลของกลุ่มผู้นำมีความแตกต่างกัน ด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่น มีการบิดเบือนข้อมูลเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม การทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเข้าใจที่ผิดต่อกลุ่มผู้นำ สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความขัดแย้งของกลุ่มผู้นำท้องสองฝ่าย และการรับรู้ข้อมูลมีผลเชื่อมโยงกับโครงสร้างการทำงานด้วย กล่าวคือ เนื่องจากการรับรู้และเกิดความเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ไม่ถูกต้องของกลุ่มผู้นำบางกลุ่ม และ 3) สำหรับปัจจัยด้านค่านิยมของกลุ่มผู้นำ และปัจจัยด้านผลประโยชน์ ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานทั่วไปของความขัดแย้งที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกพื้นที่ ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ ที่มีความคุ้นชิน และไม่ถือเป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง เช่น ปัจจัยด้านค่านิยมก็ถือว่าเป็นเรื่องของการมองเหรียญคนละด้าน หรือปัจจัยเรื่องผลประโยชน์ที่มองว่าทุกพื้นที่มีปัญหาแต่หากมีการจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างลงตัวความขัดแย้งก็จะไม่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามปัญหาค่านิยมอาจเป็นปัญหาพื้นฐานในการที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ เช่น การมีทัศนคติจิตสำนึก ความเชื่อบางอย่างที่แตกต่างกัน หรือผลประโยชน์ต่าง ๆ มักมีผลต่อความขัดแย้งทั้งสิ้น

จากผลการศึกษาดังกล่าวได้สะท้อนถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ที่เกิดขึ้น อันนำมาสู่ผลกระทบต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่น ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในทุกพื้นที่ซึ่งรวมถึงพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาในแถบจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย

นอกจากปัญหาความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานในพื้นที่แล้ว ปัญหาอีกประเด็นหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือปัญหาเสถียรภาพการบริหารการปกครอง กล่าวคือ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2552 และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 ได้กำหนดระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง คือ นายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไว้เป็นระยะเวลา 4 ปี จากผลการศึกษาผู้นำท้องถิ่นหลายท่านมองว่าเงื่อนไขของกติกาดังกล่าวได้ส่งผลให้การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาว 5 – 10 ปี ไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังเช่นที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้กล่าวถึงขั้นตอนของการดำเนินงานระหว่างที่เข้ารับตำแหน่งไว้ดังนี้ (กลุ่มผู้นำท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี, 2559, พฤษภาคม 26)

“ช่วงปีแรกเข้ามาจัดการวางระบบการทำงาน การปรับตัวให้เข้าที่เข้าทาง ปีที่สองเริ่มดำเนินการตามนโยบายที่วางไว้ พอเริ่มเข้าที่เข้าทางก็เข้าปีที่สาม ก็กำลังจะหมดวาระซะแล้วจะเข้ามาอีกหรือไม่ก็ยังไม่รู้ งานพัฒนาอื่น ๆ ก็ยังไม่ได้ทำ ต้องรอสมัยหน้าถ้าได้เข้ามาอีกจะได้มาสานงานต่อ”

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวเราจะพบว่า ระยะเวลาในการทำงานของคณะผู้บริหารท้องถิ่นเพียง 4 ปีอาจจะทำให้ประชาชนไม่สามารถประเมินผลการทำงานของผู้บริหารที่ผ่านมาได้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับภารกิจการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าก็เป็นภารกิจที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญ เพราะประเด็นปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ในทางการเมือง โดยเฉพาะคะแนนเสียงในการกลับเข้ามาทำงานการเมืองในตำแหน่งบริหารอีกครั้ง ๆ ขณะเดียวกัน การปฏิบัติงานในช่วงท้าย ๆ ของวาระการดำรงตำแหน่ง ในทางปฏิบัติผู้บริหารท้องถิ่นก็ต้องเริ่มหาเสียงไปพร้อม ๆ กับการบริหารองค์กร หากทีมผู้บริหารมีความต้องการที่จะกลับเข้ามาทำงานให้กับท้องถิ่น ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็มักจะทำให้ระยะเวลาที่มีอยู่ดูเหมือนน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนภารกิจให้เกิดเป็นผลเชิงรูปธรรม ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า (วิโรจน์ อุตมะ, 2559, พฤษภาคม 26)

“ทุกวันนี้ก็ทำงานแบบลูบหน้าปะจมูก แก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปวัน ๆ เท่านั้นเอง ไม่ต้องคิดถึงการพัฒนาในระยะยาว ทำอะไรไม่ได้ เพราะหมดวาระก่อน”

“สัปดาห์ 2 วาระกำลังสวย ถึงจะทำงานเป็นชิ้นเป็นอัน”

ปัญหาด้านเสถียรภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การจัดสรรงบประมาณและการให้อำนาจในการจัดหางบประมาณที่ไม่เอื้อต่อ

การปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ ปัจจุบันรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีนั้น มีที่มาจากรัฐบาลกลางจัดสรรให้ และอีกแหล่งหนึ่งมาจากการจัดเก็บรายได้เองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ผ่านมาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอจ่ายประจำที่มี เช่น หมวดค่าตอบแทน หมวดค่าใช้สอย โดยเฉพาะด้านสาธารณสุขโรคที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังไม่สามารถจัดการกับปัญหาในส่วนนี้ได้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเสี่ยงประมาณไปกับค่าใช้จ่ายประจำ ทำให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาในด้านอื่น ๆ จึงเป็นไปได้ยากและอาจเกิดความล่าช้าไม่ทันกับสถานการณ์ของปัญหา ดังคำสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (26 มีนาคม 2559) ที่ว่า

“รายได้ยังไม่พอกับรายจ่าย ทั้งเงินเดือน ค่าน้ำ ค่าไฟ หมดไปกับเรื่องพวกนี้”

“โครงสร้างพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชายแดน แต่งบประมาณด้านนี้มันไม่มี และไม่รู้จะหารายได้จากไหนมาพัฒนา”

สรุปได้ว่าประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกจากการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียนนั้น เราจะพบว่า มีประเด็นปัญหาที่สำคัญ 2 ประเด็น คือ ปัญหาความขัดแย้งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน มีสาเหตุมาจากระบบการแข่งขันทางการเมืองระหว่างผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ ปัญหาดังกล่าวถือได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วไปในทุกพื้นที่รวมทั้งพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ทางการเมืองอีกปัญหาหนึ่งคือ ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครอง เป็นปัญหาที่เกิดจากข้อกำหนดที่กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของฝ่ายบริหารที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน รวมทั้งปัญหาการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กต้องเผชิญ จึงส่งผลกระทบต่อการบริหารงานให้เกิดความต่อเนื่องในระยะยาว

1.2) กลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากสถานการณ์ปัญหาด้านการเมืองดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในหัวข้อนี้จะเป็นการนำเสนอถึงกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยจะแยกการนำเสนอกลไกการจัดการออกเป็น 2 ประเด็นภายใต้กระบวนการทางการบริหาร ดังต่อไปนี้

(1) กลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก ต่อปัญหาความขัดแย้งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานนั้นเราจะพบว่า กลไกที่มีอยู่ในการจัดการปัญหาคือ กลไกการเจรจา เนื่องจากสถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ไม่ได้มีกลไกรองรับกับสถานการณ์ปัญหา ดังนั้นการจัดการกับผลกระทบจากกรณีปัญหาดังกล่าวจึงเป็นการ

แก้ปัญหาเฉพาะหน้าหากเกิดความขัดแย้งขึ้น กลไกที่ใช้ในการจัดการต่อปัญหาแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

(1.1) กลไกหรือมาตรการเฉพาะหน้า เนื่องจากพื้นที่ชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงใต้มีความเป็นสังคมชนบท และมีลักษณะของความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเครือญาติ ดังนั้นการจัดการความขัดแย้งด้วยการเจรจาพูดคุยยังสามารถทำได้ โดยใช้การเชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมเชิงเครือญาติ หรือการใช้บุคคลที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน เช่น พระ เป็นตัวกลางในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง

(1.2) กลไกหรือมาตรการในระยะยาว การจัดการปัญหาความขัดแย้งในระยะยาวการใช้กลไกการเจรจาเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ดังนั้นการใช้มาตรการทางกฎหมาย และการกดดันจากกลุ่ม มาช่วยในการจัดการปัญหาจะเป็นอีกวิธีหนึ่งเนื่องจากปัจจุบันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งที่ไม่รุนแรง และยังใช้การเจรจาพูดคุยได้ อย่างไรก็ตามในระยะยาวเมื่อมีผลประโยชน์มากขึ้นความรุนแรงก็จะมากขึ้นตาม การจัดการความขัดแย้งระหว่างผู้นำอาจจะต้องใช้กระบวนการทางกฎหมายเข้ามาตัดสิน ขณะเดียวกันการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งก็เป็นสิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการควบคู่กัน โดยต้องสร้างการมีส่วนร่วมให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจบางเรื่อง รวมถึงการกดดันให้เกิดข้อยุติในความขัดแย้ง

(2) ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครอง เป็นปัญหาที่เกิดจากข้อกฎหมายที่กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของฝ่ายบริหารที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน และส่งผลกระทบต่อการบริหารงานให้เกิดความต่อเนื่องในระยะยาว ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เราจะพบว่ากลไกที่จัดการกับปัญหาดังกล่าวนั้นไม่ได้มีกลไกการจัดการที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีมุมมองที่คล้ายคลึงกันว่า ระยะเวลาที่มีอยู่ระหว่างดำรงตำแหน่งก็ควรปฏิบัติหน้าที่ให้เต็มกำลังความสามารถ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้กับพื้นที่ ชุมชนที่ประสบกับความเดือดร้อน จึงไม่ได้คาดหวังในการที่จะวางแนวทางการพัฒนาให้สามารถบรรลุเป้าหมายในระยะยาวได้ (สมชาย กิมสร้อย, 2559, พฤษภาคม 30)

ขณะเดียวกันหากมองอีกมุมหนึ่งเราจะพบว่ากลไกทางการเมืองที่กำหนดไว้เป็นข้อกฎหมายในการกำหนดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของฝ่ายบริหารก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างเสถียรภาพทางการบริหารการปกครองได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ หากฝ่ายบริหารที่มาจาก การเลือกตั้งเมื่อได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามาทำหน้าที่บริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและทุ่มเทปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถแล้ว ก็จะทำให้ประชาชนให้ความไว้วางใจและเลือกให้กลับเข้ามาทำหน้าที่บริหารงานต่ออีก ซึ่งก็จะช่วยให้สามารถเข้ามาสานงานต่อที่ยังค้าง และอาจวางแนวทางการพัฒนาในระยะยาวได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น การแก้ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครอง ด้วยกลไกทางการเมืองผ่านระบบการเลือกตั้งถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างเสถียรภาพทางการบริหารการปกครอง กล่าวคือ หากฝ่ายบริหารที่เข้ามาทำหน้าที่บริหารการปกครองในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยการเข้ามาทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาพื้นที่ชุมชนอย่างเต็มกำลัง

ความสามารถก็จะทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความไว้วางใจและก็จะให้โอกาสในการกลับเข้ามาทำงานต่อ

สำหรับปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครอง ที่เกิดจากงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการงานประจำและการพัฒนาในเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากงบประมาณที่รัฐบาลกลางจัดสรรมาให้มีไม่เพียงพอ ขณะที่งบประมาณที่ท้องถิ่นจัดหาได้เองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนก็มีไม่มาก ทำให้การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ กลไกที่มีอยู่ในการจัดการปัญหา คือ การบริหารจัดการงบประมาณในแต่ละปีให้สามารถใช้จ่ายให้เพียงพอ การดำเนินการจึงใช้งบประมาณเป็นตัวตั้ง แผนงานต่าง ๆ จึงเป็นการดำเนินงานภายใต้ต้งงบประมาณที่มี โดยจัดลำดับการบริหารงานที่ต้องทำเป็นภารกิจแรก ส่วนงานเชิงยุทธศาสตร์จำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญรองลงไป ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “คงต้องทำเท่าที่เงินมี” (นายใบสี เทวโลก, 2557, กันยายน 5)

การดำเนินงานภายใต้ต้งงบประมาณจำกัดจึงเป็นเหตุผลที่จะใช้ชี้แจงต่อประชาชนในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนได้ทั้งหมด และประชาชนส่วนใหญ่ก็เข้าใจถึงข้อจำกัดดังกล่าว ด้วยพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่สังคมยังมีความสัมพันธ์เครือญาติกันสูง จึงสามารถพูดคุยทำความเข้าใจกันได้ แต่อย่างไรก็ตามในระยะยาวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับตัวด้วยการหารายได้เพิ่มเติมมากกว่าการรอคอยงบประมาณจากรัฐบาลกลาง เพื่อให้การพัฒนาในเชิงยุทธศาสตร์สามารถดำเนินการได้ เพื่อให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สรุปว่าประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีปัญหาเรื่องความขัดแย้งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน มีกลไกการจัดการปัญหา คือ การใช้กลไกการเจรจาพูดคุยกันภายในชุมชนด้วยการใช้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติเป็นตัวกลางในการแก้ไขปัญหา สำหรับกรณีปัญหาเรื่องการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครอง ใช้กลไกทางการเมืองเป็นกลไกในการจัดการปัญหา และกลไกด้านการบริหารจัดการงบประมาณ

จากผลการศึกษา จะพบว่า ปัญหาผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองที่เกิดขึ้นแล้ว เป็นปัญหาเรื่องของความขัดแย้งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน และปัญหาการขาดเสถียรภาพในการบริหารการปกครอง ซึ่งจากผลการศึกษาถึงประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่นั้นสามารถแยกกลไกออกเป็น 2 ประเด็นตามผลกระทบ คือ

ปัญหาเรื่องความขัดแย้งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน มีกลไกการจัดการปัญหาใน 2 ลักษณะ คือ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามีกลไกการเจรจาพูดคุยกันภายในชุมชนด้วยการใช้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติเป็นตัวกลางในการแก้ไขปัญหา และการแก้ไขปัญหาในระยะยาวควรสร้างกลไกทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหา และควรพัฒนากลไกการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อนำไปสู่การสร้างแรงกดดันทางสังคมต่อกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ปัญหาเรื่องการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครอง เป็นผลมาจากระบบการเมืองที่มีการกำหนดระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของฝ่ายบริหาร ซึ่งกลไก

การจัดการกับปัญหาดังกล่าวนั้นควรใช้กลไกทางการเมืองเป็นกลไกในการจัดการปัญหา คือ การใช้ระบบการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือในการสร้างเสถียรภาพทางการบริหาร สำหรับกรณีการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครองที่เป็นผลมาจากระบบการบริหารงบประมาณ กลไกในการจัดการปัญหาก็คือ การควบคุมระบบการบริหารงบประมาณให้เพียงพอในแต่ละปีงบประมาณ

2) ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ

2.1) ภาพรวมสถานการณ์ของปัญหา

สถานการณ์ปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ชายแดนจากข้อมูลทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เราจะพบว่าร้อยละ 90 ประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง เนื่องจากสภาพของพื้นที่และแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนของไทยมักถูกละเลยจากรัฐส่วนกลางในการพัฒนาพื้นที่ด้วยเหตุผลเชิงยุทธศาสตร์ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากการละเลยดังกล่าวส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดนมีระบบเศรษฐกิจที่ไม่ดี ประชาชนในพื้นที่ยากจน ไม่มีศักยภาพในการพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

จากสถานการณ์ดังกล่าว และผลการศึกษาเชิงสำรวจพบว่าผลกระทบต่อปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ใน 2 ประเด็นสำคัญคือ ประเด็นปัญหาด้านการจัดเก็บภาษี และประเด็นปัญหาการว่างงาน

ประเด็นแรก คือ ประเด็นปัญหาด้านการจัดเก็บภาษี จากผลการศึกษาเชิงสำรวจเราจะพบว่าบทบาทในการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ได้มีการกำหนดรายได้จากภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรได้กำหนดให้อำนาจในการจัดหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้ (กรมสรรพากร, 2555: 2 – 3)

รายรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทั่วไป รายรับแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

(1) รายได้จากภาษีอากร

(1.1) ภาษีท้องถิ่นจัดเก็บเอง (Local Levied Tax) เป็นภาษีที่จัดเก็บจากทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในเขตท้องถิ่นนั้น และมีการคิดค่าบริการที่เก็บจากผู้ใช้บริการตามที่ท้องถิ่นจัดให้มีขึ้น ประกอบด้วย

(1.1.1) ภาษีโรงเรือนและที่ดิน

(1.1.2) ภาษีบำรุงท้องที่

(1.1.3) ภาษีป้าย

(1.1.4) อากรฆ่าสัตว์

(1.2) ภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บให้ (Surcharge Taxes) หรือแบ่งให้ (Shared Taxes)

(1.2.1) ภาษีมูลค่าเพิ่ม

(1.2.2) ภาษีธุรกิจเฉพาะ

(1.2.3) ภาษีสรรพสามิต และภาษีสุรา

(1.2.4) ภาษีการพนัน

(1.2.5) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน เป็นภาษีที่รัฐ

จัดเก็บและแบ่งให้

(1.3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม

(1.4) ภาษีอื่น ๆ เช่น ภาษีเพื่อการศึกษา ภาษีการค้าปลีกลำน้ำมัน ภาษี

การค้าปลีกลำน้ำ

(2) รายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร เช่น ค่าธรรมเนียมกำจัดขยะฯ ค่า
ใบอนุญาตก่อสร้างและปรับปรุงอาคาร

(3) เงินอุดหนุน เช่น เงินอุดหนุนการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

(3.1) เงินอุดหนุนทั่วไป ไม่ได้ระบุรายการใช้จ่ายเงินไว้เป็นการเฉพาะ
เทศบาลสามารถนำไปใช้จ่ายในกิจการใด ๆ ก็ได้ โดยจัดสรรตามจำนวนประชากรในเขตเทศบาลใน
อัตรา 120 บาท ต่อประชากร 1 คน

(3.2) เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ให้ใช้จ่ายในการดำเนินกิจการบางอย่าง
โดยเฉพาะ เช่น โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข จัดสรร
ตามหลักการ ท้องถิ่นที่มีรายได้มากจัดสรรให้น้อย ท้องถิ่นที่มีรายได้น้อยจัดสรรให้มาก และหลักการ มี
พื้นที่และประชากรน้อยจัดสรรให้น้อย มีพื้นที่และประชากรมากจัดสรรให้มาก

(3.3) เงินอุดหนุนเฉพาะกิจกรณีพิเศษ เป็นเงินอุดหนุนให้แก่เทศบาลตาม
หลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกำหนด โดยความ
เห็นชอบของสำนักงบประมาณและกรมการปกครอง

ตามประมวลรัษฎากรที่ได้กำหนดให้อำนาจในการจัดหารายได้ขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นไว้แล้วนั้น เราจะพบว่า รายได้ที่ท้องถิ่นดำเนินการจัดเก็บเองก็คือ ภาษีที่จัดเก็บจาก
ทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในเขตท้องถิ่นนั้น และมีการคิดค่าบริการที่เก็บจากผู้ใช้บริการตามที่ท้องถิ่นจัดให้มี
ขึ้น ประกอบด้วย ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย อากรฆ่าสัตว์ ซึ่งภาษีเหล่านี้หาก
เป็นท้องถิ่นที่มีลักษณะทางกายภาพ หรือมีลักษณะทางสังคมแบบชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบ
อาชีพทำการเกษตรกรรม และมีรายได้น้อยมักจะส่งผลทำให้รายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ดำเนินการจัดเก็บมีน้อยตามไปด้วยและไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ส่งผลกระทบภาพรวมต่อระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ และมักจะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา
เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการลักขโมย เป็นต้น และเหตุผลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่
สามารถจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงเพื่อจะได้นำเงินมาพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ
คือ

1) ศักยภาพการจ่ายของประชาชนในพื้นที่ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเนื่องจาก
ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ขาดโอกาสทางการพัฒนาและอยู่ห่างจากนโยบายการพัฒนา
ของรัฐ ทำให้ประชาชนขาดความสามารถในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของตนเอง จึงส่งผลต่อระบบ
เศรษฐกิจในภาพรวม

2) ศักยภาพในการจัดเก็บขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ไม่ได้มุ่งเพื่อ
การจัดหารายได้เข้ามาเป็นหลัก เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถมีรายได้จากส่วนอื่น

เช่น ภาษีที่รัฐจัดเก็บให้ หรือการรอรับเงินอุดหนุนจากรัฐส่วนกลาง เป็นต้น ประกอบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ การทำงานส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของคำกล่าวที่ว่า “ลู่บนน้ำ ปะจมุ๊ก” ดังนั้นการกำหนดอัตราในการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นการกำหนดอัตราให้ไม่มีผลกระทบต่อประชาชนมากเกินไป ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า (สุภา น้อยมะณี, 2559, พฤษภาคม 25)

“อัตราการเก็บไม่ได้มากมายอะไร เราเอาแบบอยู่ด้วยกันได้”

ประกอบกับการจัดเก็บภาษีมักกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่จึงกลายเป็นประเด็นทางการเมืองที่ทำให้ผู้นำในพื้นที่ไม่ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดเก็บภาษีอย่างเต็มที่ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น การกลัวเสียคะแนนเสียง เป็นต้น ทำให้การจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำรายได้มาพัฒนาพื้นที่จึงมีข้อจำกัด ส่งผลให้การจัดการรายได้จึงไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย

ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจที่เป็นประเด็นปัญหารองลงมา คือ ประเด็นปัญหาการว่างงานของประชาชน ปัญหาการว่างงานของประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกนั้นอาจกล่าวได้ว่าไม่ได้เป็นปัญหาโดยตรงในทุกพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออก แต่เป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างกับปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอ รวมถึงปัญหาการขาดศักยภาพในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในครอบครัวอันมีที่มาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน การขาดความรู้ด้านการผลิตที่ทันสมัย การขาดตลาดรองรับสินค้าการเกษตร เป็นต้น

ขณะที่ในบางพื้นที่กลับประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เช่น ในพื้นที่ชายไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดจันทบุรี ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวปัจจุบันเป็นพื้นที่ที่มีการทำการเกษตร คือ การปลูกผลไม้ส่งออกต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจภายในชุมชนค่อนข้างจะมีระบบเศรษฐกิจที่ดีและไม่ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือจากรัฐ แต่อย่างไรก็ดีปัญหาที่เกิดขึ้นก็กลายเป็นปัญหาของการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากการปลูกผลไม้ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีนั้นมีการพึ่งพาอาศัยแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ ชาวกัมพูชาเป็นหลัก เนื่องจากแรงงานไทยปฏิเสธงานเหล่านี้

สำหรับพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ถูกพัฒนามาจากพื้นที่ที่มีการสู้รบจากสงครามมาก่อน ต่อมาจึงได้มีระบบการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจที่ชัดเจนหลังนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า สมัยของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ทำให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ชายแดนมากขึ้น ปัจจุบันการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นการทำการเกษตร ได้แก่ การทำไร่มันสำปะหลัง ข้าวโพด มะละกอ ฝรั่ง พารา เป็นต้น

จากกรณีปัญหาการว่างงานจึงเป็นประเด็นปัญหาที่ผู้เขียนจะอธิบายในภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ส่งผลให้เกิดการว่างงานใน 3 ประเด็นหลัก คือ (ผู้นำท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี, 2559, พฤษภาคม 26)

ประเด็นแรก ปัญหาการเลือกงาน เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือ ด้วยสาเหตุจากการที่ระบบการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีสิทธิ์

เข้าถึงระบบการศึกษามากขึ้น มีการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรีออกมาเป็นจำนวนมาก และเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้วก็มักจะปฏิเสธงานบางประเภท และพยายามแสวงหางานที่เหมาะสมกับระดับการศึกษา จึงเป็นที่มาของความไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์ อุปทานด้านแรงงานในปัจจุบัน

ประเด็นที่สอง ปัญหาการนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน การนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแรงงานชาวกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในลักษณะที่คนในพื้นที่ไม่ทำ การนำเข้าแรงงานเพื่อมาทดแทนแรงงานชาวไทยได้ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของคนไทย กล่าวคือ ก่อให้เกิดการแย่งอาชีพของคนไทย ในขณะเดียวกันการใช้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมักจะประสบปัญหาของการควบคุมแรงงานไม่ได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐ อาทิ การจัดระเบียบแรงงาน หรือ การที่แรงงานต้องกลับประเทศเพื่อไปประกอบอาชีพตามฤดูกาล เป็นต้น

ประเด็นที่สาม การขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ปัญหาการขาดกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนซึ่งเป็นพื้นที่ที่พัฒนามาจากพื้นที่การสู้รบ หลังจากการสิ้นสุดการสู้รบทำให้พื้นที่ถูกปล่อยเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และมีบางส่วนที่อยู่ในการดูแลของกองทัพ การครอบครองของประชาชนในพื้นที่จึงเป็นการครอบครองในลักษณะของสิทธิทำกินเพียงอย่างเดียว จึงก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในการใช้พื้นที่ของประชาชน และเมื่อไม่มีความแน่นอนในการใช้พื้นที่ ประชาชนก็มักจะขายให้กับนายทุน และประชาชนก็มักจะไปประกอบอาชีพอื่น เช่น อาชีพรับจ้าง เป็นต้น

สรุปได้ว่าปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย - กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะพบว่าเป็นประเด็นปัญหาการว่างงาน และประเด็นปัญหาด้านการจัดเก็บภาษี ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อการบริหารงานในภาพรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากในระยะยาวหากไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดรายได้ที่จะนำมาพัฒนาพื้นที่

2.2) กลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย - กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย - กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เราจะพบว่ากลไกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่ในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอกลไกการจัดการปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจดังนี้ คือ กลไกภายใต้แผนการปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ และมีกลไกการประเมินผลแผนการปฏิบัติงานภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน กลไกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่ในการจัดการปัญหาด้านการจัดเก็บภาษี จากผลการศึกษาเราจะพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดแผนงานโครงการเพื่อการแก้ไขปัญหาด้านการจัดเก็บภาษีได้ ดังเช่น

“แผนงานโครงการการจัดทำแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินเพื่อให้การจัดเก็บภาษีและทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ” (เทศบาลตำบลหาดเล็ก อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.2559)

“แผนงานโครงการ อบต. เคลื่อนที่ เพื่อเปิดบริการรับเสียภาษีและให้คำปรึกษา การขออนุญาตต่าง ๆ ให้กับประชาชนตามพื้นที่หมู่บ้านต่าง ๆ” (องค์การบริหารส่วนตำบลไม้รุ้อ อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด แผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2555 – 2557)

“แผนงานโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีมากขึ้น และแผนงานโครงการจัดทำแผนที่ภาษีตำบล ลองใหญ่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี” (เทศบาลตำบลลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี.แผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2557 – 2559)

นอกจากการมีแผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บ ภาษีแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังได้มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบไว้ สำหรับดำเนินการ ดังกล่าวก็คือ ส่วนงานการคลัง ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการจัดหารายได้ ที่ประกอบไปด้วยการ จัดทำประกาศยื่นแบบแสดงรายการทรัพย์สินเพื่อชำระภาษี งานตรวจสอบและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่ อยู่ในเกณฑ์เสียภาษี งานรับและตรวจสอบแบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษี งานรับคำร้องหรือคำขอ ต่าง ๆ ของผู้เสียภาษี งานตรวจสอบและประเมินภาษีเพื่อนำเสนอพนักงานเจ้าหน้าที่ งานแจ้งผล ประเมินภาษี งานจัดเก็บและรับชำระเงินรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม งานลงรายการเกี่ยวกับการ ชำระภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงพื้นที่ ภาษีป้ายในทะเบียนคุมผู้ชำระภาษี การจัดทำข้อมูล แผนที่ภาษีโรงเรือนและที่ดินภาษีบำรุงท้องที่ เป็นต้น

สำหรับกลไกการประเมินผลการดำเนินการในการจัดเก็บภาษีเราจะพบว่า ใน การปฏิบัติงานจะมีตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน คือ จำนวนรายรับจากการจัดเก็บภาษีที่ สามารถกำหนดเป้าหมายไว้ตามข้อมูลที่ได้มีการจัดทำก่อนที่จะดำเนินการจัดเก็บ กระบวนการ ดังกล่าวนี้ทำให้สามารถวัดผลความสำเร็จของการดำเนินการได้อย่างชัดเจน

กรณีกลไกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่ในการจัดการกับปัญหาการว่างงาน นั้น จากผลการศึกษาเราจะพบว่าทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีกลไกภายใต้แผนการปฏิบัติงาน ด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นเดียวกับกลไกการจัดการกับปัญหาด้านการ จัดเก็บภาษี โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดเวที ระดมความคิดเห็นที่เรียกว่าการทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูล และนำมา ประกอบการวางแผนการพัฒนา แผนงบประมาณประจำปี เพื่อที่จะได้ตอบสนองต่อความ ต้องการของประชาชนในพื้นที่ต่อไป ดังนั้นเราจะพบว่าในการวางแผนการดำเนินงาน ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเพื่อแก้ปัญหาการว่างงานให้กับประชาชนในพื้นที่นั้นจะมีลักษณะที่ ย่อยออกมาในรูปของโครงการ เช่น (เทศบาลตำบลป่าไร่.แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2556 – 2558)

- 1) โครงการการพัฒนาทักษะฝีมือ การประกอบอาชีพ และรายได้ที่มั่นคง

2) โครงการเกษตรปลอดสารพิษ การปลูกพืชสมุนไพร
 3) โครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
 4) โครงการจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร
 5) โครงการส่งเสริมและสนับสนุนประชาชน ประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริ และเศรษฐกิจแบบพอเพียง

6) โครงการสนับสนุนเศรษฐกิจและการเกษตรทฤษฎีใหม่ ไร่นาสวนผสม
 7) โครงการนำปราชญ์ชาวบ้านออกเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน
 8) โครงการส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง / รวมกลุ่มประชาคมระดับต่าง ๆ เพื่อระดมความคิด

9) โครงการประชุมเครือข่ายผู้นำด้านเศรษฐกิจชุมชน ระดับอำเภอ
 10) โครงการจัดตั้งโรงเรียนการฝีมืออาชีพ ให้เพียงพอและอยู่ในย่านการค้า
 คมนาคมที่สะดวก และโครงการการจัดหาสถานประกอบการให้ผู้จบหลักสูตรได้เข้าฝึกงานหาประสบการณ์

11) โครงการฝึกอบรมอาชีพให้แก่ประชาชน
 12) โครงการจัดอาชีพเสริมให้แก่ผู้มีรายได้น้อย
 สรุปว่าประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีกลไกภายใต้แผนการปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ และมีกลไกการประเมินผลแผนการปฏิบัติงานภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกลไกในการจัดการผลกระทบ

กลไกที่มีอยู่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับการจัดการกับปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจะถูกกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปี และแผนพัฒนาสามปี ที่มาจากการระดมความคิดเห็นและการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ก่อนที่จะมากำหนดเป็นแผนงานโครงการ ซึ่งแผนงานโครงการเหล่านี้ถือได้ว่าเกิดขึ้นภายใต้กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนบนพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ ภายใต้แผนโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้นั้นจะมีรายละเอียดของการกำหนดจำนวนเงินงบประมาณที่ใช้ในแต่ละโครงการ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการไว้อย่างชัดเจน เช่น สำนักปลัด กองคลัง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแผนงานโครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้นั้นจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับแผนงานโครงการเหมือนกับส่วนราชการอื่น ๆ เนื่องจากว่าการบริหารราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการทำงานภายใต้ระบบการบริหารราชการแผ่นดิน

3) ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านสังคม

3.1) ภาพรวมสถานการณ์ของปัญหา

สถานการณ์ปัญหาด้านสังคมในที่นี้หมายถึง สภาพการณ์ทางด้านสังคมที่ทำให้ประชากรสามารถครองชีวิตอยู่ได้ด้วยความปกติสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านสังคมที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย –

กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ ปัญหาแรงงานต่างด้าว และปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด มีรายละเอียดของสถานการณ์ปัญหาดังนี้ (เดโชศรีเมือง และคณะ, 2557: 12 – 32)

สถานการณ์ปัญหาด้านแรงงานต่างด้าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจที่แตกต่างกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ทำให้แรงงานกัมพูชาหลังไหลเข้ามาในประเทศไทย เนื่องจากประชาชนกัมพูชาส่วนใหญ่ประสบปัญหาความยากจน ไม่มีงานทำขาดรายได้ในการดำรงชีพ ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยเองก็มีความต้องการแรงงานโดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมาก เพื่อนำไปใช้ในกิจการต่าง ๆ อาทิ ประมง ก่อสร้าง เกษตรกรรม ทำให้เกิดการหลั่งไหลของแรงงานเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เข้ามาถูกกฎหมายและลักลอบเข้าเมืองแบบผิดกฎหมาย ด้านพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและมีอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการผลิตอาหารทะเลทำให้เกิดความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะปัจจุบันธุรกิจการทำสวนลำไยในพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีถือว่าเป็นแหล่งส่งออกสินค้าที่สำคัญของประเทศ มีความต้องการแรงงานในกระบวนการผลิตทำให้เกิดความต้องการใช้แรงงานงาน จึงถือได้ว่าแรงงานมีความสำคัญต่อพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ข้างเคียงเป็นอย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันแรงงานที่เข้าทำงานในพื้นที่ก็ได้สร้างผลกระทบเชิงลบให้กับสังคมชายแดนของไทยหลายประการ เช่น ปัญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติด การลักลอบขน การทะเลาะวิวาท ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสาธารณสุข เป็นต้น

ถึงแม้ว่าแรงงานต่างด้าวจะเข้ามาสร้างปัญหาในพื้นที่ชายแดนของไทย แต่แรงงานก็ยังมีความจำเป็นและยังเป็นที่ต้องการในการหล่อเลี้ยงระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้การหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานต่างด้าวยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบอย่างมากด้วยเช่นกัน สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ (สุธน ทำได้ และคณะ, 2557: 15 – 27)

ผลกระทบด้านสังคม แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทั้งแบบประเภทที่เข้ามาแบบเข้าไปเย็นกลับ และแบบมาพักในพื้นที่ บ่อยครั้งที่แรงงานต่างด้าวเข้ามามักมีการทะเลาะวิวาทจากการดื่มสุรา มีการลักลอบขน ก่อปัญหาด้านอาชญากรรม และยาเสพติด จนส่งผลให้คนไทยในพื้นที่บางส่วนเกิดความหวาดระแวง และหวาดกลัวแรงงานต่างด้าว ถึงขั้นประชาชนไทยไม่กล้าเข้าไปร่วมงานประเพณี วัฒนธรรมเนื่องจากมีแรงงานต่างด้าวเข้าไปร่วมงานด้วย นอกจากนี้ผลกระทบด้านสังคมโดยตรงแล้วยังมีผลกระทบข้างเคียงโดยเฉพาะผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ปัญหาขยะ ชุมชนสกปรก เนื่องจากแรงงานต่างด้าวไม่เข้าใจกติกาการดำเนินชีวิตในสังคมไทย

ผลกระทบด้านสาธารณสุข การเดินทางเข้าออกในพื้นที่บริเวณชายแดนเนื่องจากเป็นพื้นที่เปิด และสามารถเดินทางผ่านเข้าออกทางช่องทางธรรมชาติได้หลายช่องทาง การมีภูมิประเทศดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้การเดินทางผ่านเข้าออกของแรงงานต่างด้าวไม่ผ่านการตรวจสอบตามกระบวนการตรวจคนเข้าเมืองจากทางรัฐไทย เช่น การตรวจค้นหาโรค ซึ่งเป็นที่มาของโรคติดต่อใหม่จากผลการศึกษาของสถาบันเอเชียศึกษา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม พบว่า โรคติดต่อที่มีแรงงานต่างด้าวเป็นพาหะนำโรคและไทยไม่สามารถควบคุมได้ก็คือ โรคมาเลเรีย วัณโรค โรคเท้าช้าง โรคไข้เลือดออก โรคเรื้อน ไข้กาฬหลังแอ่น เป็นต้น

ผลกระทบด้านความมั่นคง แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศมีทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายกระจัดกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ ไม่สามารถระบุจำนวนที่ชัดเจนได้ การติดตามตรวจสอบไม่สามารถทำได้ หากเกิดปัญหาด้านความมั่นคง อาทิ การก่อการร้าย ทำให้ไม่สามารถที่จะจับผู้ก่อการมาลงโทษได้ หรือกรณีผลกระทบจากปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งการเป็นผู้เสพ และเป็นพื้นที่ลำเลียงยาเสพติด เป็นต้น

สำหรับสถานการณ์ปัญหาด้านยาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่รุนแรงเท่าพื้นที่ชายแดนภาคอื่น ๆ ของไทย แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่ยากต่อการตรวจตราและสกัดกั้นการเข้าออกระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการลักลอบนำเข้ายาเสพติดจากชายแดนประเทศเพื่อนบ้านมาสู่ประเทศไทย และขนย้ายไปยังพื้นที่เป้าหมายต่อไป กระบวนการเหล่านี้จึงมีปรากฏให้เห็นในพื้นที่ชายแดน นอกจากการใช้พื้นที่ชายแดนเป็นเส้นทางการลำเลียงยาเสพติดแล้ว ปัญหายาเสพติดส่วนหนึ่งก็มีสาเหตุมาจากแรงงานต่างด้าวที่เป็นผู้นำเข้ายาเสพติด และมาจำหน่ายภายในประเทศไทย โดยมีพัฒนาการของปัญหาเป็นมา ดังต่อไปนี้

ในอดีตยาเสพติดที่เข้ามาตามพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีการแพร่ระบาดมากนักเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการสู้รบโดยเฉพาะในประเทศกัมพูชา ยาเสพติดส่วนใหญ่เป็น กัญชา ยาบ้า และเฮโรอีน ต่อมายาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าเริ่มมีความแพร่หลายและส่งผลกระทบมากขึ้น มีการขนส่งผ่านเส้นทางชายแดนไทยกัมพูชาทั้งจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่อนปรน และช่องทางธรรมชาติตลอดแนวชายแดน การเพิ่มขึ้นของยาเสพติดเริ่มมีความรุนแรงขึ้นกว่าในอดีตเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น ราคาของยาเสพติดมีราคาสูงขึ้น เป็นต้น

นอกจากนี้พื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งจังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด มีพื้นที่ที่ติดกับบ่อนคาสิโนของประเทศกัมพูชา ซึ่งบ่อนคาสิโนที่เกิดขึ้นตามแนวชายแดนเป็นจุดที่มีความเสี่ยงต่อการลักลอบนำเข้ายาเสพติด ทั้งเป็นแหล่งมั่วสุมของผู้เสพ และผู้ค้า รวมทั้งเป็นแหล่งพักยาเสพติดก่อนที่จะนำเข้ามาสู่ประเทศไทยตามช่องทางในพื้นที่ชายแดน โดยกลุ่มผู้นำยาเสพติดเข้ามาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มรายย่อย ได้แก่ กลุ่มแรงงาน กลุ่มผู้เสียการพนัน ด้วยการซุกซ่อนตามร่างกาย หรือซุกซ่อนมาตามสินค้า (ชุดหน่วยเฉพาะกิจทหารพรานนาวิกโยธิน, 2558, สิงหาคม 29)

สำหรับสถานการณ์ปัญหายาเสพติดผู้ศึกษาจะยกกรณีศึกษาปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีเป็นกรณีศึกษา สามารถแบ่งสถานการณ์ของยาเสพติดออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้ยาเสพติดของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการใช้พื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดของกลุ่มค้ายาเสพติด

1) ปัญหาการค้ายาเสพติดโดยใช้พื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดจันทบุรีเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดของกลุ่มค้ายาเสพติดที่เกิดขึ้นนั้นสาเหตุหนึ่งก็เนื่องมาจากในประเทศกัมพูชามีบ่อนคาสิโนที่เอื้อต่อการเดินทางเข้าออกของกลุ่มนักเล่นพนัน ดังนั้นในการเดินทางเข้าออกก็ต้องผ่านระบบการผ่านชายแดนเพื่อไปเล่นการพนันในกัมพูชา โดยทั่วไปจะมีระบบคือ การผ่านแดนที่เป็นทางการโดยพาสปอร์ต หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “บัตรเขียว” การผ่านแดนที่เป็นทางการจะมีการกำหนดเวลาตั้งแต่ 7.00 – 20.00 น. นอกจากนี้ยังมีระบบที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการลักลอบผ่าน

แดนไปเล่นการพนันในเวลากลางคืนตั้งแต่ 20.00 น. เป็นต้นไป ซึ่งรู้จักกันในนามว่า “ช่องรูหนู” ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว จะพบว่า การลักลอบนำเข้าสิ่งผิดกฎหมายรวมทั้งยาเสพติดจึงสามารถทำได้ง่ายในพื้นที่ชายแดน (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่, 2556, พฤษภาคม 8)

2) สถานการณ์การใช้ยาเสพติดของแรงงานต่างด้าวแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานอยู่ในพื้นที่ชายแดนในความรับผิดชอบเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทไป-กลับ และประเภทอยู่เป็นรายสัปดาห์ และรายเดือน กลุ่มแรกจะไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดมากเท่ากับกลุ่มที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือน เนื่องจากกลุ่มที่มาอาศัยอยู่นอกจากจะมีปัญหาการใช้ยาเสพติด และยังส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น อาชญากรรม ลักขโมย ทะเลาะวิวาท เป็นต้น ซึ่งยาเสพติดที่แรงงานต่างด้าวใช้ก็มีอยู่หลายประเภททั้งที่รุนแรงและไม่รุนแรง เช่น ยาบ้า หรือสุราต่าง ๆ เป็นต้น

ที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ได้เข้ามาดูแลในเรื่องนี้ด้วยการตั้งจุดตรวจสกัดร่วมกันระหว่างทหาร ตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ซึ่งก็สามารถดำเนินการจับกุมหรือตรวจพบสารเสพติดในแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่สามารถจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย และกระบวนการเกี่ยวกับการจับกุม จึงทำให้การกระทำความผิดเกิดขึ้นอยู่บ่อย ๆ ปัญหายาเสพติดที่เกิดจากกลุ่มแรงงานไม่ได้เป็นผลกระทบเพียงด้านเดียว แต่เป็นปัญหายาเสพติดยังส่งผลกระทบในด้านอื่น ๆ ตามมา (ผู้ไม่ประสงค์จะออกนาม, 2557, ตุลาคม 10)

ขณะที่สถานการณ์ของปัญหายาเสพติดภายในชุมชนไม่ได้มีความรุนแรง กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดก็มักจะเป็นกลุ่มเยาวชนที่จัดอยู่ในกลุ่มของผู้เสพ หากมีการตรวจพบก็จะดำเนินการส่งตัวเข้าไปบำบัด นอกจากนี้กลุ่มเยาวชนในชุมชนชายแดนส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติใกล้ชิดกัน ดังนั้นเมื่อตรวจพบว่ามี การเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดก็จะช่วยดูแลและแก้ปัญหาาร่วมกันภายในชุมชน ขณะที่กลุ่มผู้ค้าในชุมชนชายแดนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปรากฏให้เห็น

สรุปได้ว่าปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะพบว่าเป็น ปัญหาแรงงานต่างด้าว และปัญหายาเสพติด ปัญหาทั้งสองเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและเป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ ปัญหาแรงงานต่างด้าวส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเนื่องจากปัจจุบันมีความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวจำนวนมาก แต่ขณะเดียวกันเมื่อแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ชายแดนไทย และอาศัยอยู่ในพื้นที่ก็มักจะสร้างปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3.2) กลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากปัญหาแรงงานต่างด้าว และปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นแล้วในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เราจะพบว่า ปัญหาดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาที่เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง แต่เนื่องจากการทำงานในลักษณะของการเป็นเจ้าภาพพื้นที่ (Area based) ทำให้องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งการจัดการผลกระทบจากปัญหาด้านสังคมทั้งปัญหาแรงงานต่างด้าว และปัญหายาเสพติดนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนในการดำเนินการภายใต้กลไกต่าง ๆ ประกอบด้วย กลไกการควบคุมปัญหาแรงงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคธุรกิจ กลไกการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลหน่วยงานระดับท้องถิ่นระหว่างประเทศ กลไกการสนับสนุนภารกิจหน่วยงานหลัก (กลุ่มผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดสระแก้ว, 2559, พฤษภาคม 25 – 26)

(1) การประชุมวางแผน ถือเป็นกระบวนการแรกที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาทั้งแรงงานต่างด้าว และปัญหายาเสพติดในพื้นที่ กล่าวคือ การประชุมวางแผนในที่นี้จะเป็นการประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างผู้นำในระดับอำเภอของทั้งสองประเทศเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่และเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน การประชุมดังกล่าวในพื้นที่ชายแดนจะมีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน โดยหน่วยงานระดับภูมิภาคของไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ซึ่งเรื่องใดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสนับสนุนได้ก็จะช่วยดำเนินการ เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การเป็นหน่วยงานประสานการปฏิบัติ เนื่องจากไม่ใช่หน้าที่รับผิดชอบโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ดีเมื่อปัญหาเกิดขึ้นในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาได้

(2) การดำเนินการตามภารกิจของหน่วยงาน หลังจากที่ได้มีการประชุมหารือแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเจ้าของพื้นที่ก็จะทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และสนับสนุนงบประมาณในด้านต่าง ๆ เช่น งบประมาณด้านสาธารณสุข งบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่ว่าการอำเภอ เพื่อนำไปใช้จัดการปัญหาต่าง โดยแบ่งการดำเนินการตามสภาพปัญหาดังนี้ (กลุ่มผู้นำท้องถิ่นชายแดนภาคตะวันออก จังหวัดจันทบุรี, 2559, พฤษภาคม 26)

(2.1) ปัญหาแรงงานต่างด้าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคธุรกิจที่ใช้แรงงาน ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าไปพูดคุย ชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่ที่ใช้แรงงานต่างด้าว เพื่อให้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจากแรงงาน และขอความร่วมมือในการติดตาม ควบคุม ดูแลแรงงานในความรับผิดชอบของตน ไม่ให้สร้างปัญหาในพื้นที่ เช่น การก่อปัญหาอาชญากรรม การก่อปัญหายาเสพติด การก่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และที่ผ่านมาก็ได้รับความร่วมมือจากทางผู้ประกอบการภาคธุรกิจเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้ประกอบการภาคธุรกิจเอกชนเองก็ไม่อยากมีแรงงานที่สร้างปัญหาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างผู้ประกอบการภาคธุรกิจกับหน่วยงานของรัฐ

(2.2) ปัญหายาเสพติด จากสถานการณ์ของปัญหายาเสพติดที่แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้พื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ลำเลียงยาเสพติด และการใช้ยาเสพติดในกลุ่มประชาชนและกลุ่มแรงงานในพื้นที่ชายแดนของไทย หากเป็นในกรณีแรกทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่ได้มีบทบาทเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรง แต่อาจมีการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานรับผิดชอบหลัก แต่ในกรณีหลังที่เป็นการใช้ยาเสพติดของกลุ่มประชาชนในพื้นที่นั้นองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าไปมีบทบาทมากขึ้น เช่น การตั้งจุดตรวจจับยาเสพติด และการสุ่มตรวจสารเสพติดของประชาชนร่วมกับ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ตำรวจ และผู้นำในชุมชน

นอกจากนี้การแก้ปัญหา ยาเสพติดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการโดยตรงจะเป็นการดำเนินการในโครงการเฉพาะ เช่น การจัดกีฬาในพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนหันมาให้ความสนใจกับกีฬา หรือการจัดโครงการอบรมกลุ่มเยาวชนที่มีการใช้ยาเสพติด โครงการบำบัดเยาวชนที่ติดยาเสพติด โดยร่วมมือกับฝ่ายทหารในการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ขณะที่ปัจจุบันพบว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดเริ่มลดลงเนื่องจากทางการกัมพูชาเข้มงวด และปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจัง เนื่องจากเกรงว่าปัญหา ยาเสพติดจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับไทย โดยกัมพูชาเองมีความต้องการที่จะร่วมมือทางเศรษฐกิจกับไทย ดังนั้นปัญหาใดที่เป็นปัญหาที่เกิดจากกัมพูชาและสร้างความเสียหายให้กับไทยกัมพูชาก็จะเร่งดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าว (สุภา น้อยมณี, 2559, พฤษภาคม 25)

สรุปได้ว่ากลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า มีกระบวนการดำเนินการที่เริ่มจากการประชุมวางแผนหารือ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกันระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา โดยทั้งสองประเทศตระหนักต่อปัญหาด้านสังคม ได้แก่ ปัญหาแรงงานต่างด้าว และปัญหา ยาเสพติด ทำให้เจ้าหน้าที่ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญในการดำเนินการเรื่องดังกล่าว โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองถึงแม้จะไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อปัญหาโดยตรง แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติ และอำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรง เช่น การแก้ปัญหา ยาเสพติดก็จะทำหน้าที่ในการสนับสนุนภารกิจหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ปัญหาแรงงานก็จะทำหน้าที่ในการประสานงานกับกลุ่มธุรกิจในพื้นที่ให้ช่วยควบคุมดูแลแรงงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ ไม่ให้แรงงานออกมาก่อปัญหาในชุมชน เป็นต้น

สรุปภาพรวมได้ว่า ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แบ่งออกตามประเด็นปัญหาต่าง ๆ ได้ ดังต่อไปนี้

1) ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านการเมือง กรณีปัญหาเรื่องความขัดแย้งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน มีกลไกการจัดการปัญหา คือ การใช้กลไกการเจรจา พุดคุยกันภายในชุมชน ด้วยการใช้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติเป็นตัวกลางในการแก้ไขปัญหา สำหรับกรณีปัญหาเรื่องการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครอง ใช้กลไกทางการเมืองเป็นกลไกในการจัดการปัญหา และกลไกด้านการบริหารจัดการงบประมาณ

2) ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ มีกลไกภายใต้แผนการปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ และมีกลไกการประเมินผลแผนการปฏิบัติงานภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านสังคม มีกลไกการควบคุมปัญหาแรงงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคธุรกิจ กลไกการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลหน่วยงานระดับท้องถิ่นระหว่างประเทศ กลไกการสนับสนุนภารกิจหน่วยงานหลัก

หากพิจารณาประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นแล้วขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมเราจะพบว่า

5.1.2 ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากการสำรวจภาพรวมของผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกจากการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียนนั้นสามารถสรุปประเด็นปัญหาออกเป็น 3 ประเด็นปัญหา คือ ประเด็นปัญหาด้านการเมือง ประเด็นด้านเศรษฐกิจ และประเด็นปัญหาด้านสังคม ผู้วิจัยจะแยกการนำเสนอออกตามประเด็นปัญหาต่าง ๆ โดยจะชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาความมั่นคงในแต่ละประเด็นพร้อมทั้งการนำเสนอประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1) ประเด็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ด้านการเมือง

1.1) ภาพรวมสถานการณ์ของปัญหา

จากสถานการณ์ปัญหาด้านความมั่นคงด้านการเมืองที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เราจะพบว่าเป็นปัญหาเรื่องของความขัดแย้งที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน และปัญหาเสถียรภาพการบริหารการปกครอง ซึ่งทั้งสองปัญหาที่เกิดขึ้นแทบทุกพื้นที่ของประเทศไม่เฉพาะแต่พื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเท่านั้น เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาพื้นฐานและเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ยากต่อการจัดการทั้งระบบ หรือวางแนวทางการจัดการในระยะยาวได้ ขณะเดียวกันปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก มีความคาดการณ์ว่าหากประเทศเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว ปัญหาที่จะตามมาก็คือ ปัญหากลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ปัญหากลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนหลังจากที่สิ้นสุดการสู้รบ มีการเข้ายึดครองและควบคุมพื้นที่เพื่อครอบงำผลประโยชน์จากกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่ยากต่ออำนาจรัฐส่วนกลางจะเข้ามาควบคุมดูแล ประกอบกับการเข้ามาควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่รัฐก็มักจะมีเรื่องของผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการใช้อำนาจหน้าที่มาเป็นเครื่องมือในการทุจริตผลประโยชน์ เช่น การรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด การก่ออาชญากรรม การลักขโมย การนำเข้าสิ่งผิดกฎหมาย และยาเสพติด เป็นต้น การกระทำ

ความผิดเหล่านี้หลายครั้งที่มีเจ้าหน้าที่รัฐเห็นร่วมด้วย ปัญหาดังกล่าวเมื่อเกิดขึ้นในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองอาจจะไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง แต่ในฐานะของเจ้าของพื้นที่ที่ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะตามมาในพื้นที่ได้ ดังนั้นกลุ่มอิทธิพลในความหมายนี้นอกจากจะถือว่ากลุ่มผู้ขัดแย้งทางการเมืองจะเป็นกลุ่มอิทธิพลดังที่ได้กล่าวในประเด็นปัญหาความขัดแย้งแล้ว กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ยังถือว่าเป็นกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ด้วยเช่นกัน หากมีการการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเต็มตัว กลุ่มของผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความเชื่อว่าแนวโน้มเรื่องของกลุ่มอิทธิพลจะเกิดขึ้นในพื้นที่มากขึ้นเนื่องจากผลประโยชน์ในพื้นที่ชายแดนจะเพิ่มมากขึ้นตามทิศทางการพัฒนาประเทศ ดังคำสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้นำท้องถิ่นจังหวัดสระแก้วที่ว่า (กลุ่มผู้นำท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว, 2559, กุมภาพันธ์ 29 และ พฤษภาคม 25)

“กลุ่มอิทธิพลต้องมีอำนาจ ชาวบ้านทั่วไปจะเอาอำนาจที่ไหนมา”

“ประกาศห้ามไม่ให้ชาวบ้านเข้าพื้นที่ อ้างว่าเป็นพื้นที่หวงห้าม อ้างความมั่นคงแล้วทำอะไรกันบ้าง ใครจะไปรู้”

“ผลประโยชน์มันมาก เลยพยายามปล่อยให้พื้นที่สีดำ เพื่อยากต่อการเข้าถึง”

“ชาวบ้านเขาอยู่กัน ไปมาหาสู่กันแบบพี่น้องมาหลายชั่วอายุคนไม่เห็นมีปัญหาอะไร ทางทหารแหละตัวดี ห้ามนู่นห้ามนี่ ยิ่งในอนาคตไม่รู้จะห้ามอะไรอีก สุดท้ายชาวบ้านก็ต้องไปขอความช่วยเหลือ ขอความอนุเคราะห์จากผู้มีอำนาจจับผิดชอบ และก็มีมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันแบบนี้พอจะเรียกกลุ่มอิทธิพลได้ไหม”

หรือดังเช่น การที่กลุ่มผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนมองว่าเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้วจะทำให้กระบวนการ ขั้นตอนต่างๆ ลดลง น่าจะช่วยให้การเรียกร้องผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างทีหลายคนกล่าวอ้างลดลงไปได้ แต่ปัจจุบันก็กลับพบว่า การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้วแต่ในความเป็นจริงยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเลยหลังจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากกระบวนการ ขั้นตอนต่าง ๆ ก็ยังมีเหมือนเดิมจึงไม่ได้มีความแตกต่างระหว่างการเปิดประชาคมอาเซียนหรือไม่เปิดประชาคมอาเซียน (สมชาย กิมสร้อย, 2559, พฤษภาคม 30)

นอกจากปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองในประเด็นของปัญหาอิทธิพลในพื้นที่แล้ว จากข้อมูลการสำรวจในเชิงปริมาณของงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า ปัญหาที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นตามมาหลังการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนก็คือ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในพื้นที่ ปัญหาดังกล่าวนี้ทางผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มองว่า เดิมในพื้นที่ของชุมชนชายแดนกลุ่มผู้นำมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการที่ค่อนข้างจะแนบแน่น ด้วยการเข้าไปสร้างสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมทางสังคมทั้งในระดับส่วนรวมและระดับส่วนตัว เช่น ประเพณีต่าง ๆ งาน

อุปสมบท งานมงคลสมรส งานศพ หรือกิจกรรมทางสังคม อาทิ การจัดแข่งขันกีฬา การทอดกฐิน สามัคคี เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มผู้นำในระดับท้องถิ่นของทั้งสองประเทศมาอย่างต่อเนื่อง หากมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนการเข้ามาของอำนาจรัฐส่วนกลางจะทำให้วิถีแบบเดิมของผู้นำในระดับท้องถิ่นจะได้รับผลกระทบและเปลี่ยนแปลงตามไป ทำให้การทำงานระหว่างประเทศแบบเดิมมีความยากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ (สมชาย กิมสร้อย, 2559, พฤษภาคม 30)

“การปิดกั้นแต่เดิมมันก็ได้แค่กฎหมาย การเดินทางไปมาหาสู่กันมันปิดกั้นกันไม่ได้ แต่ปัจจุบันหากกระบวนการมันเพิ่ม มันก็ยุ่งวุ่นวาย และทำงานยากเป็นธรรมดา”

“ก่อนเปิดด่านถาวร การเดินทางเข้าออกง่าย ไปมาหาสู่กันระหว่างพี่น้อง พอเปิดด่านกฎหมายมาบังคับมากมาย เปิดอาเซียนไม่รู้จะยังไง จะหนักกว่าไหมไม่รู้”

สรุปได้ว่า สถานการณ์ของผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกจากการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน คือ ปัญหาอิทธิพลในพื้นที่ และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยปัญหาอิทธิพลในพื้นที่เกิดจากกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองที่มีความขัดแย้งกันทางการเมืองและกลุ่มอิทธิพลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่ยากต่อการควบคุม และเป็นที่มาของการลักลอบนำสิ่งผิดกฎหมายเข้าประเทศ เนื่องจากเป็นพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีช่องทางหลบหลีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ปัญหาอิทธิพลในพื้นที่แล้วปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แต่เดิมชุมชนชายแดนมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่น เนื่องจากเป็นเครือญาติกันแต่ปัจจุบันรัฐส่วนกลางมีแนวโน้มนโยบายการพัฒนาการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน รวมทั้งการกำหนดหรือขีดเส้นแบ่งความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงอาจเป็นสถานการณ์ใหม่ที่ชุมชนชายแดนโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องปรับตัว

1.2) กลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากสถานการณ์ปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหากลุ่มอิทธิพลในพื้นที่และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในพื้นที่ ปัญหาดังกล่าวมีกลไกที่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นคือ กลไกการจัดการความขัดแย้ง และกลไกของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับพื้นที่ ถึงแม้ว่ากลไกการจัดการดังกล่าวจะเป็นกลไกการจัดการปัญหาที่ไม่ใช่บทบาทหรือหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็เป็นผลกระทบทางอ้อมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเผชิญ ดังนั้นสำหรับกลไกในการจัดการกับผลกระทบดังกล่าวจึงไม่ได้มีแบบแผนชัดเจน เป็นเพียงการพยายามใช้วิธีการปรับตัวให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ

ขับเคลื่อนงานที่เป็นภารกิจหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการ 2 วิธีคือ (กลุ่มผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนจังหวัดจันทบุรี, 2557, ตุลาคม 10)

วิธีการแรก เป็นการใช้การหลักการจัดการความขัดแย้งกับกรณีปัญหาในกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ ด้วยหลักการเจรจา ควบคู่กับการหลีกเลี่ยงปัญหาโดยเฉพาะปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างรุนแรง แต่หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาได้ก็จะ ใช้การเจรจาต่อรองบนฐานความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการในสถานะของคนที่เคยทำงานร่วมกันและ ต้องพึงพาอาศัยกันต่อไปในอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้

วิธีการที่สอง การพัฒนาความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการภายใต้การทำงานแบบ เป็นทางการ จากกรณีแนวนโยบายการพัฒนาของรัฐไทยที่ลงสู่พื้นที่ชายแดนมากขึ้น ทำให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นคาดการณ์ว่าน่าจะเกิดผลกระทบต่อการทำงานเนื่องจากมีหน่วยงานที่เข้ามา เกี่ยวข้องมากขึ้น ที่แต่เดิมเป็นการทำงานในพื้นที่ที่มีพัฒนาความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ขณะที่ ระเบียบและกติกาต่าง ๆ ยังไม่มีความชัดเจนและมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นอุปสรรคต่อการทำงานมาก ขึ้น ดังนั้นกลไกในการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องใช้การ พัฒนาความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการที่มีอยู่เดิมให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ความสัมพันธ์ แบบไม่เป็นทางการดำรงอยู่กับความสัมพันธ์แบบเป็นทางการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างสมดุลและ กลมกลืน ด้วยวิธีการที่ดำเนินอยู่และการเพิ่มกิจกรรมร่วมกันให้มากขึ้น การพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล การจัดกิจกรรมร่วมกัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการยังสามารถช่วยขับเคลื่อน ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้

สรุปได้ว่ากลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้าน การเมืองที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขต จังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นจะใช้กลไกการจัดการความขัดแย้งในการแก้ปัญหา และการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายในกรณีของปัญหาในกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ สำหรับกรณีปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้วิธีการพัฒนาความสัมพันธ์แบบไม่ เป็นทางการให้แน่นแฟ้นมากขึ้นเพื่อรองรับแนวนโยบายการพัฒนาที่รัฐส่วนกลางจะเข้ามามีบทบาท มากขึ้น เช่น การเปิดประชาคมอาเซียนในอนาคต

2) ประเด็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ด้านเศรษฐกิจ

2.1) ภาพรวมสถานการณ์ของปัญหา

จากสถานการณ์ปัญหาด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ด้านเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะ เกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จาก การเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่าประเด็นปัญหาการว่างงาน และประเด็นปัญหา ด้านการจัดเก็บภาษี เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานในภาพรวมขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เนื่องจากในระยะยาวหากไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้จะทำให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นขาดรายได้ที่จะนำมาพัฒนาพื้นที่ ขณะที่ข้อมูลจากการสำรวจในเชิงปริมาณของงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า ประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นก็คือ ปัญหาประชาชนขาดความสามารถในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ รองลงมาเป็นปัญหา การมีรายได้ที่ไม่เพียงพอของประชาชน

จากการวิเคราะห์ผลสำรวจแยกเป็นรายจังหวัดจะพบว่า องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้วและจังหวัด ตราด ขณะที่จังหวัดจันทบุรีจะไม่พบปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจมากนัก เนื่องจากในพื้นที่ของจังหวัด จันทบุรีในปัจจุบันเป็นพื้นที่ของการผลิตผลไม้ ได้แก่ ลำไย และทุเรียน ซึ่งการผลิตสินค้าดังกล่าวมี ตลาดต่างประเทศรองรับ คือ ประเทศจีน ทำให้ระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีมี ระบบเศรษฐกิจที่ดี ประชากรมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ และมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของ ตนได้เป็นอย่างดีภายใต้กลไกการตลาด

อย่างไรก็ดีจากผลการสำรวจเชิงปริมาณของงานวิจัย จะพบว่า ประชาชนส่วน ใหญ่ที่ประกอบอาชีพการเกษตร ต้องประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน เช่น ในพื้นที่ จังหวัดสระแก้วและจังหวัดตราดที่ต้องเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ อาทิ ปัญหาการว่างงานที่นำมาสู่ ปัญหาการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รวมถึงปัญหา การขาดความสามารถในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การขาดแคลน ที่ดินทำกิน รวมไปถึงปัญหาการเลือกงานที่ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน การขาดความรู้ความเข้าใจใน การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การมีรายได้ที่ไม่เพียงพอตามมา เป็นต้น

ดังนั้น ในการอธิบายและวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น สถานการณ์ปัญหาการมี รายได้ที่ไม่เพียงพอของประชาชน และปัญหาการขาดความสามารถในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจจึง จำเป็นต้องวิเคราะห์เชื่อมโยงกับปัญหาต่าง ๆ ร่วมด้วย จากข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน พื้นที่ชายแดนไทย – กัมพูชาถึงสถานการณ์ของปัญหาการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอของประชาชนจะ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำพืช ไร่ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมตัวแปรที่สำคัญมักขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก ที่ ผ่านมาจะเห็นได้ว่าราคาผลผลิตโดยเฉพาะพืชไร่นั้นมีความผันผวน ส่วนใหญ่แล้วราคาผลผลิตมักจะ ตกต่ำ เกษตรกรชาวไร่ไม่สามารถมีระบบเศรษฐกิจที่ดีหากเทียบกับภาวะการณ์ของเศรษฐกิจในปัจจุบัน ในทางตรงกันข้ามเกษตรกรส่วนใหญ่กลับมีหนี้สินจากการทำการเกษตร รวมถึงภาวะหนี้ที่เกิดจากการ ใช้จ่ายด้านการศึกษากับบุตรหลานที่ส่งไปให้ได้รับการศึกษาที่สูงเพื่อหาโอกาสในการประกอบอาชีพที่ ดีกว่า และหลีกเลี่ยงการที่จะต้องมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนตน (อลงกรณ์ คำสุขดี, 2559, พฤษภาคม 25)

ด้วยข้อจำกัดของการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในทุกพื้นที่ล้วนมีสถานการณ์ที่ ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ การที่เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหาผลผลิตตกต่ำ จะมีเพียงการประกอบ อาชีพเกษตรกรรมบางประเภทที่อาจมีราคาผลผลิตที่เพียงพอต่อการดำรงชีพของเกษตรกร ปัญหา ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของปัญหาการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทาง เศรษฐกิจ และปัญหาการขาดความสามารถในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมานี้ก็ จะมีความเกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะต้นเหตุหลักของปัญหาเหล่านี้ก็คือ ปัญหาการขาดความสามารถใน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจของตนเอง เนื่องจากหากปัญหานี้หมดไปก็จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ดีขึ้น เช่น

หากประชาชนมีความสามารถในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของตนเองก็จะทำให้มีรายได้มากขึ้น และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้ เป็นต้น (อลงกรณ์ คำสุขดี, 2559, กุมภาพันธ์ 29)

จากการเก็บข้อมูลเชิงเอกสารประกอบกับการสัมภาษณ์ พบว่า ปัจจุบันทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมีการวางแผนการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจให้กับประชาชนในชุมชนโดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจให้กับประชาชนในพื้นที่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ได้มีการดำเนินการมาแล้วในระดับหนึ่ง เช่น การมีแผนงานโครงการการให้ความรู้ ส่งเสริมอาชีพ การฝึกอบรมใบประกาศวิชาชีพด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพให้กับประชาชนมาอย่างต่อเนื่อง

แต่อย่างไรก็ดีถึงแม้ประชาชนจะได้รับการพัฒนาศักยภาพในระดับบุคคลที่พร้อมรองรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ แต่หากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจเชิงโครงสร้างไม่เกิดขึ้น ความพร้อมในระดับบุคคลก็จะเป็นผลในเชิงรูปธรรมต่อการพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจของชุมชน หลายชุมชนก็ยังคงมีความคาดหวังกับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจเชิงโครงสร้าง อาทิ นโยบายการพัฒนาพื้นที่จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดตราดให้เป็นพื้นที่พัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่น้ำจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้ที่สูงขึ้น ประชาชนมีงานทำ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจลดลง เป็นต้น (อลงกรณ์ คำสุขดี, 2559, กุมภาพันธ์ 29 และ 25 พฤษภาคม 25)

สรุปได้ว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็คือ ปัญหาการขาดความสามารถในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ เป็นปัญหาฐานรากของปัญหาในเชิงเศรษฐกิจอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาเชิงโครงสร้างของรายได้ภาคการเกษตรตกต่ำ ปัญหาการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ หากมองปัญหาในภาพรวมทั้งระบบแล้วจะพบว่าทุกปัญหาด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างแยกกันไม่ได้

2.2) กลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากสถานการณ์ผลกระทบปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จากผลการศึกษาสำรวจในเชิงปริมาณจากงานวิจัยนี้พบว่า ปัญหาการขาดความสามารถในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพจะเป็นปัญหาที่ตามมาในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ของการเป็นประชาคมอาเซียนที่จะมีการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น หรือแม้แต่การเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ สถานการณ์เหล่านี้จะมีทั้งผลบวกและผลลบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ที่ผ่านมาเราจะพบว่าพื้นที่ที่มีความเจริญทางด้านวัตถุจะส่งผลควบคู่ให้ระบบเศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว สิ่งก็ตามมาก็คือ ปัญหาค่าครองชีพที่มีแนวโน้มสูงขึ้นดังจะเห็นได้จากเมืองใหญ่ เช่น ชลบุรี ระยอง เป็นต้น

อย่างไรก็ดีจากข้อมูลเชิงเอกสารพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีกลไกในการจัดการกับสถานการณ์เหล่านี้ด้วยการวางแผนทางในการพัฒนาศักยภาพให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะการส่งเสริม การให้ความรู้ในการประกอบอาชีพให้กับประชาชน โดยกำหนดไว้ในแผนงานโครงการ มีการจัดสรรงบประมาณประจำปี และกำหนดบุคลากรที่รับผิดชอบการพัฒนาศักยภาพให้กับประชาชนในพื้นที่ให้สามารถเพิ่มศักยภาพของตนเองเพื่อรองรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจในอนาคต เช่น (เทศบาลตำบลป่าไร่, แผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2556-2558) 1) โครงการการพัฒนาทักษะฝีมือ การประกอบอาชีพ และรายได้ที่มั่นคง 2) โครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร 3) โครงการจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร 4) โครงการนำปราชญ์ชาวบ้านออกเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน 5) โครงการส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง/รวมกลุ่มประชาคมระดับต่าง ๆ เพื่อระดมความคิด 6) โครงการประชุมเครือข่ายผู้นำเศรษฐกิจชุมชน ระดับอำเภอ 7) โครงการจัดตั้งโรงเรียนการฝีมืออาชีพ ให้เพียงพอและอยู่ยงในการคมนาคมที่สะดวก และโครงการจัดหาสถานประกอบการให้ผู้จบหลักสูตรได้เข้าฝึกงานหาประสบการณ์ 8) โครงการฝึกอบรมอาชีพให้แก่ประชาชน และ 9) โครงการจัดอาชีพเสริมให้แก่ผู้รายได้น้อย เป็นต้น

นอกจากนี้การกำหนดนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นก็ถือว่าเป็นกลไกอีกประการหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจของประชาชน อันจะนำมาซึ่งการมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้ในอนาคต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งก็มีความพยายามและมีความคิดที่จะวางแผนทางการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสอดคล้องกับวิถีชุมชนและสามารถรองรับการพัฒนาที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วได้ เช่น นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน ก็จะเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อีกช่องทางหนึ่ง แต่ปัจจุบันอาจเป็นไปได้เพียงแนวความคิด เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านภาระงานที่จำเป็นต้องมีการจัดความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าก่อนและข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ยังไม่สามารถวางแผนโครงสร้างการพัฒนา เป็นต้น

จากกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ถือว่าเป็นกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นแล้วและมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยกลไกที่ดำเนินการอยู่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับประชาชนในพื้นที่ นอกจากกิจกรรมโครงการที่เป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับประชาชนแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ที่มีอยู่เดิมอีกด้วย เช่น กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดตราด ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำประมง ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีการสนับสนุนการประกอบอาชีพ เช่น การควบคุมโรคติดต่อของแรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ การขุดลอกร่องน้ำเพื่อสนับสนุนกิจการประมง รวมถึงภารกิจตามกฎหมายกำหนดในระดับเทศบาลในเรื่องของการจัดการขยะในบริเวณชายฝั่งทะเล สิ่งเหล่านี้ก็ถือเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนทางอ้อมต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ (กลุ่มผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มผู้นำท้องที่ชายแดนจังหวัดตราด, 2559, พฤษภาคม 30)

นอกจากการมีกลไกทางตรงและทางอ้อมในการส่งเสริม สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจทั้งในระดับบุคคลและในระดับส่วนรวมแล้ว ยังมีกลไกทางอ้อมในการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินการเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ควบคู่ไปด้วย รวมถึงภารกิจที่กฎหมายกำหนดโดยตรง อย่างไรก็ตามสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ยังคงมีความคาดหวัง และรอคอยว่าหากสถานการณ์การพัฒนาของรัฐส่วนกลางเป็นรูปธรรม เช่น การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดสระแก้วและจังหวัดตราด หรือการก้าวเป็นประเทศใน ประชาคมอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบก็จะช่วยเอื้อให้ประชาชนในพื้นที่ชายแดนมีระบบเศรษฐกิจที่ดี มี รายได้เพียงพอต่อการยังชีพ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกส่วนใหญ่มองว่า ประชาชนในพื้นที่พร้อมที่จะปรับตัว แต่สิ่งที่ขาดคือโอกาสทางเศรษฐกิจ และหากได้รับโอกาสทาง เศรษฐกิจก็จะทำให้วิถีการดำเนินชีวิตดีขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ สะท้อนให้เห็นถึงทิศทางการปรับตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประชาชนในพื้นที่ ดังนี้ (นายวิโรจน์ อุตมะ, 2559, พฤษภาคม 26) (อลงกรณ์ คำสุขดี, 2559, พฤษภาคม 25)

“ระดับบุคคลหลายคนเขาปรับตัวเร็ว ปัจจุบันเริ่มออกไปทำธุรกิจลำไยใน ประเทศกัมพูชาแล้ว”

“มีเกษตรกรบางคนก็ผันตัวมาประกอบอาชีพอื่น เช่น ทำห้องเช่า ให้แรงงานต่าง ด้าว”

“ปัญหาใหญ่น่าจะเป็นเรื่องของโอกาสที่ยังมาไม่ถึงมากกว่า”

“พอประกาศพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีหน่วยงานต่าง ๆ วิ่งเข้าหาทั้งรัฐและ เอกชน ชาวบ้านแทบไม่ต้องทำอะไร เพียงแต่เลือกว่าจะเอาการพัฒนาแบบไหน ผมว่ามันเป็นโชคดี ของพื้นที่ด้วย”

สรุปว่ากลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาค ตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปัจจุบันมีกลไกรองรับการดำเนินการ ใน 3 ลักษณะ คือ กลไกทางตรง ได้แก่ การกำหนดแผนงานโครงการในการพัฒนาศักยภาพด้าน เศรษฐกิจให้กับประชาชน กลไกทางอ้อม ได้แก่ การสนับสนุน อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนใน การประกอบพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพของประชาชน และกลไกเชิงนโยบายการ พัฒนาของผู้นำท้องถิ่นสำหรับรองรับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น เช่น การมุ่งเน้นการ พัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ภายใต้กลไกต่าง ๆ เหล่านี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าจะต้องอยู่ภายใต้โอกาสที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น การพัฒนาเป็นพื้นที่ เศรษฐกิจพิเศษ การก้าวเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนอย่างเต็มตัว โอกาสเหล่านี้จะเป็นปัจจัย สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจของประชาชนและจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ด้านอื่น ๆ ทั้งระบบ

3) ประเด็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ด้านสังคม

3.1) ภาพรวมสถานการณ์ของปัญหา

จากผลการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณในงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกประกอบด้วย จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ต่อสถานการณ์ปัญหาด้านความมั่นคงด้านสังคมที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่าปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมองว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วในขณะนี้ และมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วยนั้น คือ ปัญหาแรงงานต่างด้าว เพื่อเป็นการทำความเข้าใจอย่างสรุปต่อสถานการณ์ปัญหาแรงงานในพื้นที่ชายแดน ผู้ศึกษาจึงขอเสนอภาพของสถานการณ์สั้น ๆ ดังต่อไปนี้

ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ของประเทศไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา และการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานต่างด้าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจที่แตกต่างกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา เนื่องจากประชาชนกัมพูชาส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันประเทศไทยเองก็มีความต้องการแรงงานโดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมาก เนื่องจากคนไทยปฏิเสธงานเหล่านี้ เช่น การทำประมง การก่อสร้าง เกษตรกรรม ทำให้เกิดการหลั่งไหลของแรงงาน ทั้งที่เข้ามาถูกกฎหมายและลักลอบเข้าเมืองแบบผิดกฎหมาย และการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวได้ก่อให้เกิดปัญหา และผลกระทบต่าง ๆ ตามมาทั้งที่เป็นผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคม เป็นต้น

นอกจากปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณของงานวิจัยนี้พบว่า ปัญหาที่คาดว่าจะมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นตามมาหลังจากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ก็คือ ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาขยะ เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ กล่าวคือ ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่เน้นการผลิตเพื่อการค้า การครอบครองปัจจัยทางการผลิตอันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ประกอบกับในพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม่มีกฎหมายกำหนดเขตพื้นที่สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน ที่ผ่านมามีพื้นที่ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของฝ่ายความมั่นคงของไทยเป็นหลัก แต่ต่อมาเริ่มมีการจัดสรรที่ดินให้กับประชาชนได้เข้าไปทำกิน จึงเริ่มมีการบุกรุกพื้นที่เพื่อใช้ในการทำกินมากขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจการค้า ก่อให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจ ตัวอย่างเช่น กรณีพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกไทย – กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี ที่เราจะพบว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกลำไยเป็นจำนวนมาก เนื่องจากลำไยถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี เนื่องจากราคาผลผลิตลำไยมีราคาสูง อันเป็นผลมาจากความต้องการบริโภคลำไยจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศจีน ทำให้ประชาชนในพื้นที่และกลุ่มนายทุนมีความต้องการที่ดินในการทำสวนลำไยเพิ่มตามความต้องการของตลาด จึงเป็นที่มาของการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำกินของชาวบ้าน และการบุกรุกพื้นที่ป่าของกลุ่มนายทุนเพื่อการลงทุนทางธุรกิจ การบุกรุกพื้นที่ดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการบุกรุกของกลุ่มนายทุนที่ส่งผลเสียต่อ

ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นบุกรุกด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย ขณะที่การบุกรุกของชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นการบุกรุกเข้าไปที่ละน้อยเนื่องจากไม่มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ทันสมัย และหลายครั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าของชาวบ้านก็มักจะส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ การบุกรุกพื้นที่ป่าของชาวบ้านเมื่อมีการเข้าจับกุมตัวผู้กระทำความผิดทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาด้วยหาทางออกร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติตามหน้าที่กับชาวบ้านที่กระทำความผิด การเข้าไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงถือว่าเข้าไปในลักษณะการเป็นตัวกลางในการหาข้อสรุปร่วมกัน หรือวางแนวทางในอนาคตเพื่อไม่ให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นตามมา เป็นต้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ดังต่อไปนี้ (วันชัย ขำเกิด, 2559, พฤษภาคม 26)

“การรุกพื้นที่ป่าชาวบ้านมักจะทำที่ละน้อยเพื่อเข้าไปทำกิน เพราะลำไยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน”

“ชาวบ้านไม่มีเครื่องมือ ถาง ฟัน เข้าไป นายทุนเข้าเร็ว ใช้เครื่องมือ”

“การบุกรุกป่าจับได้แต่ชาวบ้าน นายทุนบุกรุกจับไม่ได้”

“จับชาวบ้าน เทศบาลก็ต้องเข้าไปจัดการ เข้าไปช่วย แต่แม่โครเข้ามาจับไม่เคยได้”

นอกจากการทำลายทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านและนายทุนเพื่อการประกอบธุรกิจสวนลำไยแล้ว แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยก็ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย ได้แก่ การทิ้งขยะไม่เป็นที่ การจับสัตว์และพืชต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อประกอบอาหาร สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลทำให้ระบบนิเวศขาดความสมดุลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ของไทยถูกทำลาย (จักรพรรดิ สุขเลิศ, 2557, ตุลาคม 10) (บุญรุ่ง ช่อโต, 2559, กุมภาพันธ์ 5)

“ยังเป็นวันหยุดแรงงานต่างด้าวจะออกมาหาผักหาปลา ปลาเล็กปลาน้อย ผักหญ้าเก็บกินหมด ไม่เหลือให้ขยายพันธุ์ ให้โตได้เลย”

“คนกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นคนไม่มีระเบียบวินัย กินตรงไหนทิ้งตรงนั้น”

ประเด็นปัญหาด้านสังคมที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและเป็นปัญหาในเชิงนามธรรม คือ ปัญหาการขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นปัญหาของการไม่เห็นแก่ส่วนรวมของประชาชน ปัญหาดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ทำให้ทุกคนต้อง

แข่งขัน สะสมความมั่งคั่งร่ำรวย จนละลายคุณค่าบางอย่าง เช่น เรื่องของประโยชน์ส่วนร่วม ปัญหานี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในพื้นที่ชายแดนแต่จะพบได้ในทุกพื้นที่อื่น ๆ ทั่วไปของประเทศไทย

แต่สำหรับในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกที่สะท้อนถึงกรณีปัญหาการขาดจิตสำนึกของประชาชนอย่างชัดเจน จากกรณีปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ โดยงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้พื้นที่จังหวัดตราดเป็นตัวอย่างของปัญหาเนื่องจากพื้นที่ชายแดนจังหวัดตราดมีลักษณะทางกายภาพยังคงมีความเป็นสังคมชนบท แต่กลับพบปัญหาที่สะท้อนถึงการขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนผ่านปัญหาขยะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต้องเร่งจัดการ และดูจะเป็นปัญหาที่จะขยายวงกว้างออกไป

ปัญหานี้มีความชัดเจนหลังจากเกิดกรณีปัญหาการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดน อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด ที่หลังจากมีการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 แห่ง ในอำเภอลองใหญ่เพื่อจัดการปัญหาขยะ ด้วยการจัดพื้นที่สำหรับกำจัดขยะบริเวณหาดไพลิน ตำบลไม้รูด แต่ปรากฏว่าปัจจุบันจำนวนขยะเพิ่มมากขึ้นทุกวัน 12 - 15 ตัน/วัน ซึ่งจากการคาดการณ์ก่อนที่จะดำเนินการจัดพื้นที่ทิ้งขยะก็ไม่ได้คาดคิดว่าจะมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นจนเกินความสามารถในการจัดการ จนปัจจุบันปัญหาดังกล่าวได้กลายเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม ในแง่ของมลพิษทางอากาศที่ส่งกลิ่นเหม็น การกระจายของเศษขยะส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เป็นต้น (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2559)

ปัญหาขยะล้นมีต้นเหตุมาจากความมั่งง่ายของชุมชนที่ถือว่าเป็นปัญหาของการขาดจิตสำนึกสาธารณะซึ่งมีแนวโน้มที่จะรุนแรง และขยายวงกว้างไปสู่การสร้างปัญหาอื่น ๆ ตามมาในอนาคต นอกจากนี้แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานเองก็เป็นสาเหตุสำคัญของการสร้างปัญหาขยะดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะแรงงานต่างด้าวไม่ปฏิบัติตามกติกาของสังคมที่อาจมีสาเหตุมาจากการไม่ทราบกติกา หรือวิถีของสังคมไทย หรือเป็นวิถีดั้งเดิมของพวกเขา

สรุปได้ว่าสถานการณ์ผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย - กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ปัญหาแรงงานต่างด้าวเป็นปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมองว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วในขณะนี้ และมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย เนื่องจากผู้ประกอบการชาวไทยยังคงมีความต้องการแรงงานต่างด้าว นอกจากนี้ปัญหาที่พบว่ามีแนวโน้มจะเกิดขึ้นจากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนก็คือ ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่มีสาเหตุมาจากการบุกรุกพื้นที่ป่าของชาวบ้านและนายทุนที่ต้องการเพิ่มปัจจัยการผลิตและผลกำไรจากธุรกิจ รวมถึงปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเกิดจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่ที่ไม่เข้าใจกติกาของสังคม และสุดท้ายคือปัญหาการขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชน หรือการไม่เห็นแก่ส่วนรวมของสังคมไทย เนื่องจากเป็นต้องอยู่ในภาวะการกดดันทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม อันนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการทิ้งขยะที่ก่อให้เกิดปัญหาการจัดการตามมา เป็นต้น

3.2) กลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย - กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากสถานการณ์ของปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่าปัญหาสำคัญที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบันและกำลังจะเป็นปัญหาที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นนั้น คือ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ซึ่งปัญหาแรงงานต่างด้าว ถือเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นอีกปัญหาหนึ่งก็คือ ปัญหาการขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชน

ดังนั้น กลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะพบว่ามีกลไกที่สำคัญในการจัดการปัญหาต่างๆ ที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคตมีกลไกสำคัญ ดังนี้ (กลุ่มผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดสระแก้ว, สัมภาษณ์, 25 – 26 พฤษภาคม 2559)

1) กลไกการควบคุมปัญหาแรงงานต่างด้าวระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการที่ใช้แรงงาน กล่าวคือ ผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากแรงงานต่างด้าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคธุรกิจที่ใช้แรงงาน ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าไปพูดคุย ชี้แจงทำความเข้าใจ ทำข้อตกลงกับผู้ประกอบการภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่เพื่อให้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจากแรงงาน และขอความร่วมมือในการติดตาม ควบคุม ดูแลแรงงานในความรับผิดชอบของตน ไม่ให้สร้างปัญหาในพื้นที่ เช่น การก่อปัญหาอาชญากรรม การก่อปัญหายาเสพติด การก่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และที่ผ่านมา ก็ได้รับความร่วมมือจากทางผู้ประกอบการภาคธุรกิจเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้ประกอบการภาคธุรกิจเอกชนเองก็ไม่อยากมีแรงงานที่สร้างปัญหาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างผู้ประกอบการภาคธุรกิจกับหน่วยงานของรัฐ

2) กลไกการจัดการปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาการขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนเป็นกลไกการจัดการตามแผนปฏิบัติงานด้านสังคมและทรัพยากรธรรมชาติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลไกการจัดการปัญหาในลักษณะนี้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนภาคตะวันออกไทย – กัมพูชาส่วนใหญ่จะเป็นกลไกภายใต้แผนงานโครงการที่ระบุไว้ในแผนพัฒนา 3 ปี โดยลักษณะของกลไกนี้จะเป็นกิจกรรมในเชิงของการป้องกันมากกว่าการปราบปราม ซึ่งจะออกมาในรูปของกิจกรรมโครงการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก แก่เด็กและเยาวชนเป็นส่วนใหญ่กลไกการแก้ไขปัญหาลักษณะนี้อาจไม่สามารถวัดผลความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมได้ในระยะเวลาสั้น ๆ สำหรับตัวอย่างแผนงาน โครงการปรากฏในแผนพัฒนา 3 ปีของแต่ละพื้นที่ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างกรณีแผนงานโครงการการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2559 – 2561 ของเทศบาลตำบลชาราก จังหวัดตราด ดังนี้ (เทศบาลตำบลชาราก, 2559: 38 – 39)

“โครงการฟื้นฟูท้องถิ่นและอนุรักษ์พื้นที่ป่า” โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อฟื้นฟูป้องกันและอนุรักษ์พื้นที่ป่าทั้งป่าบกและป่าชายเลน”

“โครงการการเฝ้าระวังการบุกรุกทำลายป่า”

“โครงการขยะพึ่งพาตนเอง” เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพการจัดการขยะของครัวเรือน

หรือกรณีตัวอย่างแผนงานโครงการการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลทัพเสด็จ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ปี พ.ศ. 2559 – 2561 ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลทัพเสด็จ, 2559: 69)

“โครงการกั้นเขตป่าชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านมะกอก” เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ป่าไม้ให้โดนบุกรุก

หรือกรณีตัวอย่างแผนงานโครงการการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดจิตสำนึก และการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ดังนี้ (เทศบาลตำบลโป่งน้ำร้อน, 2559: 108 – 115)

“โครงการคลองแก่งเก็บขยะ คลองโป่งน้ำร้อน” เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสีน้ำใสสะอาด

“โครงการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกั้นเขตเขาจำนวน 4 เขา”

“โครงการธนาคารขยะ” โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี และมีการนำขยะกลับมาใช้ใหม่

สรุปได้ว่ากลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออก จากการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า กลไกที่สำคัญและเป็นกลไกเดิมที่ใช้สำหรับการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่เกิดขึ้นแล้วและมีแนวโน้มจะเกิดขึ้น คือ กรณีผลกระทบจากปัญหาแรงงานต่างด้าวที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้กลไกการประสาน การทำความเข้าใจ และการทำข้อตกลงระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะภาคธุรกิจเอกชนในการร่วมมือกัน ติดตาม ควบคุม ดูแลแรงงานในความรับผิดชอบของตน ไม่ให้สร้างปัญหาในพื้นที่

นอกจากนี้กลไกสำหรับการจัดการกรณีปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาการขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการวางแผนงานรองรับการดำเนินการล่วงหน้า 3 ปี ภายใต้แผนที่เรียกว่าแผนพัฒนา 3 ปี โดยส่วนใหญ่วางแผนงานโครงการจะเป็นกิจกรรมในเชิงของการป้องกันมากกว่าการปราบปราม ซึ่งจะออกมาในรูปแบบของกิจกรรมโครงการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก แก่เด็กและเยาวชน

สรุปภาพรวมประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียง จากความเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1) ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านการเมือง มีกลไกในการจัดการปัญหา ประกอบด้วย กลไกการจัดการความขัดแย้ง และกลไกการพัฒนาความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ

2) ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ มีกลไกในการจัดการปัญหา ประกอบด้วย กลไกภายใต้แผนการปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลไกการสนับสนุน อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการประกอบการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และกลไกเชิงนโยบายการพัฒนาของผู้นำท้องถิ่นสำหรับรองรับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่น

3) ประเด็นปัญหาความมั่นคงด้านสังคมมีกลไกการจัดการปัญหา ประกอบด้วย กลไกการจัดการตามแผนปฏิบัติงานด้านสังคมและทรัพยากรธรรมชาติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลไกการควบคุมแรงงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรภาคธุรกิจ

5.2 มาตรการการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ของขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การนำเสนอผลการศึกษเกี่ยวกับมาตรการการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผู้ศึกษาจะนำเสนอข้อสรุปจากการระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเพื่อเสนอเป็นมาตรการการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของกลไกการจัดการผลกระทบออกตามประเด็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ใน 3 ด้าน คือ

5.2.1 ปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ด้านการเมือง

จากผลการศึกษา พบว่า กลไกการจัดการปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ด้านการเมืองกรณีปัญหากลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ และปัญหาความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีกลไกในการจัดการปัญหา คือ กลไกการเจรจาต่อรอง การใช้คนกลางในการเจรจาเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้ง ดังนั้นมาตรการที่สำคัญในการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ควรมีมาตรการ คือ การเพิ่มทักษะการเจรจาต่อรองให้กับกลุ่มผู้นำท้องถิ่น สำหรับกลไกการจัดการปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ด้านการเมือง กรณีปัญหาการขาดเสถียรภาพการบริหารการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขต

จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีกลไกในการจัดการปัญหาที่สำคัญ คือ การใช้กลไกทางการเมือง และกลไกด้านการบริหารจัดการงบประมาณ ดังนั้นมาตรการที่สำคัญในการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ของขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา คือ การจัดระบบการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการปรับลดงบประมาณรายจ่ายประจำ มีรายละเอียดดังนี้

1) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกการเจรจาต่อรอง ด้วยการเพิ่มทักษะการเจรจาต่อรองให้กับกลุ่มผู้นำท้องถิ่น เนื่องจากปัจจุบันสถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในส่วนที่เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ กลุ่มผู้เห็นต่างในการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นรวมถึงกลุ่มประชาชนทั่วไปที่ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแก้ปัญหา ดังนั้นหากมีการพัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มผู้นำทั้งฝ่ายการเมือง และฝ่ายข้าราชการประจำก็จะช่วยให้สถานการณ์ความขัดแย้งไม่รุนแรงบานปลาย ให้สามารถหาทางออกของปัญหาต่างๆ ร่วมกันได้ เนื่องจากที่ผ่านมาการเจรจาเพื่อจัดการปัญหาความขัดแย้งนั้นเป็นบทบาทของผู้อาวุโสซึ่งเป็นที่เคารพและยอมรับร่วมกันในพื้นที่ แต่ในอนาคตการจัดการด้วยวิธีการแบบเดิมอาจจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา และนอกจากนี้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นที่ผ่านมาสามารถตกลงร่วมกันได้ก็ด้วยอาศัยความเป็นเครือญาติ ขณะที่ปัจจุบันสถานการณ์ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติเองก็เริ่มห่างหายเนื่องจากสังคมเริ่มมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น มีความเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ดังนั้นทักษะการเจรจาต่อรองเพื่อจัดการปัญหาความขัดแย้งจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาในอนาคต

2) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกทางการเมือง ด้วยการจัดระบบการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ จากสถานการณ์ของปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครองที่เกิดขึ้นอันมีสาเหตุมาจากระยะเวลาของการเข้ามาบริหารงานให้กับท้องถิ่นพบว่ามีไม่เพียงพอ ไม่สามารถทำงานในเชิงยุทธศาสตร์ได้ ดังนั้นในการเข้ามารับตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่นควรมีแนวทางการจัดระบบการบริหารงานให้มีความชัดเจน โดยอาจกล่าวได้ว่าระยะเวลา 4 ปีที่จะเข้ามาบริหารท้องถิ่นนั้นควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เช่น ในช่วง 1 ปีแรกควรมีการจัดระบบการทำงานประจำให้เข้าระบบ จากนั้นในช่วงเวลาที่เหลือจึงควรเป็นการบริหารงานที่เน้นในเชิงรุก ให้สามารถเห็นผลได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

3) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกด้านการบริหารจัดการงบประมาณ ด้วยการปรับลดงบประมาณรายจ่ายประจำ จากสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการบริหารการปกครอง นอกจากเรื่องระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารแล้ว ระบบงบประมาณเพื่อการบริหารงานภายในองค์กรก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดเสถียรภาพ หรือขาดความต่อเนื่อง ด้วยการมีรายรับไม่เพียงพอรายจ่าย และมีรายจ่ายประจำที่ค่อนข้างสูง ดังนั้นมาตรการให้การเพิ่มศักยภาพของกลไกด้านการบริหารจัดการงบประมาณ คือ การใช้งบประมาณรายจ่ายประจำ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในเรื่องของรายได้ เพราะรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บได้เองนั้นมีไม่เพียงพอ การพึ่งพารายได้จากรัฐบาลส่วนกลางก็มีแนวโน้มที่จะ

ลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นทางออกที่เหมาะสมที่จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพก็คือ การปรับลดงบประมาณรายจ่ายให้เกิดความเหมาะสม และนำงบประมาณที่มีไปใช้สำหรับการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และมุ่งเน้นการหารายได้ด้วยวิธีการใหม่ ๆ ภายใต้อำนาจหน้าที่และข้อบังคับตามกฎหมาย

5.2.2 ปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ด้านเศรษฐกิจ

จากผลการศึกษาพบว่า กลไกการจัดการปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ด้านเศรษฐกิจในทุกกรณีปัญหา เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ จะมีความเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ ปัญหาด้านระบบการจัดเก็บภาษี ปัญหาการว่างงานของประชาชน ปัญหาการขาดความสามารถในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ปัญหาการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการยังชีพของประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีกลไกในการจัดการปัญหา คือ กลไกภายใต้แผนการปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลไกการสนับสนุน อำนาจความสะดวกให้กับประชาชนในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และกลไกเชิงนโยบายการพัฒนาของผู้นำท้องถิ่นสำหรับรองรับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น

ดังนั้นมาตรการที่สำคัญในการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ควรมีมาตรการดังนี้

1) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกตามแผนการปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการสำรวจความต้องการการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประชาชนในท้องถิ่น และการประเมินผลลัพธ์ (Outcome) ของแผนการปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวางแผนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเริ่มตั้งแต่กระบวนการประชาคมหมู่บ้าน เพื่อสำรวจความต้องการการพัฒนา แต่อย่างไรก็ดีที่ผ่านมาอาจประสบกับปัญหาในเรื่องของการเข้าร่วมการทำประชาคมของประชาชน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความรอบด้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรที่จะใช้การสำรวจความต้องการด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประชาชนให้เกิดความครอบคลุมขึ้น นอกจากนี้การประเมินผลลัพธ์ของแผนงานโครงการการปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากจะสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว เพื่อใช้ประกอบวางแผนการพัฒนาในครั้งต่อไป

2) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกการสนับสนุน การอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ด้วยการจัดบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น การควบคุมดูแลโรคระบาดต่าง ๆ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะไม่ให้ปนเปื้อนแหล่งเพาะพันธุ์โรค หรือการขุดลอกคลองน้ำเพื่อสนับสนุนกิจการประมงของประชาชนในชุมชน การจัดหาสถานที่เพื่อให้พ่อค้าแม่ค้าในท้องถิ่นได้มีพื้นที่ในการค้าขายสินค้า กลไกการสนับสนุน การอำนวยความสะดวกดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นกลไกทางอ้อมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการที่จะช่วยเอื้อให้การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชนมีประสิทธิผลมากขึ้น

3) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกเชิงนโยบายของผู้นำท้องถิ่นสำหรับรองรับ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ด้วยการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ให้ชัดเจน สอดคล้องกับบริบท ชุมชนและศักยภาพของประชาชน มาตรการดังกล่าวจะเป็นมาตรการที่จะช่วยการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจให้กับประชาชนในท้องถิ่น ปัจจุบันผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมี แนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่นที่ชัดเจนผ่านการประกาศออกมาเป็นนโยบายท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็น พัฒนาการทางการเมืองที่มีความคล้ายคลึงกับการเมืองระดับชาติ ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำท้องถิ่นจะมีการ ประกาศแนวนโยบายการพัฒนาพื้นที่ที่มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น การมุ่งพัฒนาพื้นที่ในการเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การรักษาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว การส่งเสริม พื้นฟูการจัดงานประเพณีท้องถิ่น เช่น “ประเพณีลอยกระทง 2 แผ่นดิน ถิ่นแคบสุดชายแดนบูรพา” มาตรการดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นวงกรอบการพัฒนาให้กับชุมชนในท้องถิ่นสามารถมีรายได้จากการ ท่องเที่ยว อันจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจที่ดีขึ้นได้ในอนาคต

5.2.3 ปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ด้านสังคม

จากผลการศึกษาพบว่า กลไกการจัดการปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ด้านสังคม ที่เกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ปัญหาการแพร่ระบาดของยา เสพติด ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาการขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกในกระบวนการเป็น ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีกลไกในการจัดการปัญหา คือ กลไกการควบคุมปัญหา แรงงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคธุรกิจ กลไกการจัดการตามแผนการปฏิบัติงาน ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม กลไกการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลหน่วยงานระดับท้องถิ่นระหว่างประเทศ กลไกการสนับสนุนภารกิจหน่วยงานหลัก

ดังนั้นมาตรการที่สำคัญในการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของกลไกที่มีอยู่ในการ จัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ด้านสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชายแดนไทย – กัมพูชา เขตจังหวัดภาคตะวันออกในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน ควรมีมาตรการดังนี้

1) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกการควบคุมปัญหาแรงงานระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคธุรกิจ ด้วยการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือแบบเป็นทางการ ถือได้ว่าเป็น มาตรการที่จะช่วยทำให้กลไกการควบคุมปัญหาแรงงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาค ธุรกิจเกิดความเข้มแข็ง เนื่องจากที่ผ่านมาการควบคุมปัญหาแรงงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะเป็นการทำข้อตกลงขอความร่วมมือกันด้วยวาจาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับ ภาคธุรกิจ ดังนั้นหากมีการจัดทำข้อตกลงในลักษณะที่เป็นทางการ และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วน ได้เสีย (Stakeholder) เข้ามาร่วมจัดทำข้อตกลงดังกล่าวร่วมด้วยจะทำให้การควบคุมปัญหาแรงงาน เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ปัจจุบันมาตรการการเพิ่มกลไกการควบคุมปัญหาแรงงานในหลายพื้นที่ที่มีความ ชัดเจนในลักษณะที่เป็นทางการ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเข้ามาร่วมมือในการแก้ไขปัญหา โดยตัวอย่างที่เห็นผลได้เป็นรูปธรรมก็คือ การจัดการปัญหาแรงงานในพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัด จันทบุรี ภายใต้แนวคิดโป่งน้ำร้อนโมเดล ที่มีเนื้อหาสาระสรุปได้ ดังต่อไปนี้

แนวคิดปองน้ำร้อนโมเดลเกิดขึ้นจากการรวมตัวของผู้ประกอบการที่มีความต้องการใช้แรงงาน โดยเฉพาะภาคเกษตรที่มีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต จึงได้มีการรวมกลุ่มกันภายใต้ชื่อว่า “สมาคมการค้าการท่องเที่ยวชายแดนไทยกัมพูชาจังหวัดจันทบุรี” ทางสมาคมได้มีการประสานขอความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการทำข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการ อาทิ การกำหนดระเบียบปฏิบัติของผู้ประกอบการที่มารับแรงงาน ดังนี้ (ชุดเฉพาะกิจนาวิกโยธิน จังหวัดจันทบุรี, 2553, (อัดสำเนา))

1. ห้ามผู้ประกอบการที่มารับแรงงานปล่อยให้แรงงานที่ท่านมารับออกจากที่พักอาศัยเกินกว่าเวลา 20:00 น. และห้ามแรงงานขับขี้นานพาหนะทุกชนิดบนถนนหลวง โดยมีได้มีผู้ดูแลรับผิดชอบติดตามมาด้วย
2. ห้ามผู้ประกอบการหรือแรงงานยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นการค้าหรือแม้แต่การเสพโดยเด็ดขาด
3. ห้ามมิให้แรงงานที่อยู่ในความดูแลของท่านก่อเหตุทะเลาะวิวาทหรือเสียงดังรบกวนผู้อื่นทั้งในเวลากลางวัน และกลางคืน
4. ห้ามมิให้แรงงานที่อยู่ในความดูแลของท่านก่อเหตุ ลักทรัพย์หรือทำให้ผู้อื่นเสียหายไม่ว่าด้วยกรณีใดทั้งสิ้นโดยเด็ดขาด
5. ห้ามมิให้ผู้ประกอบการทุกท่านเอาเปรียบ หรือกดขี่ข่มเหงแรงงานที่อยู่ในความดูแลของท่าน
6. กรณีของการจ่ายค่าแรงงานให้ยึดถือมาตรฐานตามมติที่ประชุมของสมาคมฯ กำหนด หากมีการเปลี่ยนแปลงต้องมีการปรึกษาหารือ หรือผ่านมติที่ประชุมของสมาคมการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชาจันทบุรีหรือโดยมีหน่วยงานในพื้นที่พร้อมผู้ประกอบการหรือตัวแทนกำหนดไว้เป็นมาตรฐานเท่านั้น
7. ในการเคลื่อนย้ายหรือขนส่งแรงงานให้ยึดหลักความปลอดภัยให้มากที่สุด
8. ในการนำแรงงานไปประกอบการและให้แรงงานพักค้างคืนต่างพื้นที่ที่ได้ขออนุญาตไว้ให้ท่านแจ้งผู้ปกครองท้องถิ่น (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน) ในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้รับทราบด้วยทุกครั้ง
9. สมาคมฯขอให้ท่านผู้ประกอบการช่วยดูแล เรื่อง สุขภาพแรงงานที่อยู่ในความดูแลของท่านให้ถูกสุขลักษณะ เช่น จัดให้มีห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันโรคติดต่อ หรือโรคร้ายไข้เจ็บที่จะตามมา
10. ห้ามนำแรงงานไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของสมาคมฯที่กำหนดในการขอผ่อนผันกับทางการเช่นห้ามนำแรงงานไปใช้เป็นพนักงานบริการและห้ามใช้แรงงานในการเผาถางป่า
11. ให้ผู้ประกอบการและแรงงานทุกท่านยึดถือปฏิบัติตามระเบียบโดยเคร่งครัด หากทางเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือทางสมาคมฯตรวจสอบพบผู้ประกอบการท่านใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบทางสมาคมฯขอสงวนสิทธิ หรือระงับสิทธิในการต่อบัตรหรือยกเลิกสิทธิในการรับแรงงานของท่านจนกว่าที่ประชุมใหญ่ของสมาคมการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชา จันทบุรีจะพิจารณาเห็นสมควร

2) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกการจัดการตามแผนการปฏิบัติงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกกระดับให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

การจัดการปัญหาความมั่นคงด้านสังคมภายใต้กลไกการจัดการตามแผนปฏิบัติงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นกลไกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ในการแก้ไขปัญหาภายใต้ระบบการทำงานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ กล่าวคือ การจัดทำแผนปฏิบัติงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมจะมีกระบวนการตามหลักการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการของชุมชน

แต่อย่างไรก็ตามการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้แผนการปฏิบัติงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นแผนงานโครงการในเชิงนามธรรม ผลลัพธ์ที่เกิดจากแผนงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมฯ ดังกล่าว จึงไม่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม และยากต่อการวัดและประเมินผล เช่น โครงการสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อม ดังนั้นมาตรการที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพกลไกการจัดการตามแผนการปฏิบัติงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมก็คือ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกระดับโดยเฉพาะการตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้แผนงานโครงการมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้การกำหนดวิธีการประเมินผลที่ชัดเจน และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จให้ครอบคลุมต่อประเด็นปัญหาที่เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้แผนงานโครงการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นกลไกที่สำคัญในการจัดการปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อไปในระยะยาว

3) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลหน่วยงานระดับท้องถิ่นระหว่างประเทศ ด้วยการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับหน่วยงานท้องถิ่น เช่น การแข่งขันกีฬา การร่วมงานประเพณีสำคัญ

การแก้ไขปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาแรงงาน ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการก่ออาชญากรรมในพื้นที่ชายแดน ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ถึงแม้จะไม่ใช่บทบาทโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมามีภายใต้กลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานจำเป็นต้องมีการขอความอนุเคราะห์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมหารือและวางแนวทาง และประสาน อำนวยความสะดวกมาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้กลไกดังกล่าวสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การแลกเปลี่ยนข้อมูล การประสานงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นจำเป็นต้องมีกลไกการทำงานภายใต้ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ และการทำงานแบบเครือข่าย

สำหรับกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนนั้น ถือว่าเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนชายแดนมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ มีการไปมาหาสู่กันอย่างยาวนาน ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างและเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ หากมีความสัมพันธ์ที่ดีแล้วก็จะช่วยให้การทำงานง่ายขึ้น กิจกรรมที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานของผู้นำในระดับท้องถิ่นทั้งสองประเทศมีการดำเนินการกันมาอย่างยาวนานมีทั้ง กิจกรรมในเชิงประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมด้านการกีฬา เป็นต้น

4) มาตรการการเพิ่มศักยภาพกลไกการสนับสนุนภารกิจหน่วยงานหลัก ด้วยการอำนวยความสะดวก และการประสานการปฏิบัติ ในพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแล สำหรับมาตรการการแก้ปัญหาด้านสังคม เช่น ปัญหาแรงงานต่างด้าว ปัญหายาเสพติด ปัญหาเหล่านี้จะมีหน่วยงานหลักเป็นผู้รับผิดชอบ แต่อย่างไรก็ดีการที่ปล่อยให้หน่วยงานหลักดำเนินการแก้ปัญหาแต่เพียงหน่วยงานเดียว โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เข้าไปมีส่วนร่วม อาจส่งผลให้เกิดความรุนแรงจากการปะทะระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนตามมา เนื่องจากหน่วยงานหลักไม่มีความใกล้ชิดกับชาวบ้านได้ดีเท่ากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชาวบ้าน

ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องเข้าไปให้การช่วยเหลือ สนับสนุนภารกิจของหน่วยงานหลักตามที่ได้มีการร้องขอ ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้มาตรการการเพิ่มศักยภาพในการสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานหลักก็คือ การอำนวยความสะดวก การประสานการปฏิบัติให้หน่วยงานหลักสามารถทำงานในพื้นที่ได้อย่างสะดวก ด้วยการเป็นตัวกลางระหว่างหน่วยงานหลักกับชาวบ้านในพื้นที่ สำหรับภารกิจการสนับสนุนหน่วยงานหลัก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการร่วมดำเนินการดังตัวอย่างการแก้ปัญหา ยาเสพติด เช่น การตั้งจุดตรวจสกัดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเมื่อมีการตรวจพบสารเสพติดจากคนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะเข้าไปเจรจาเพื่อหาทางออกให้กับชาวบ้านในพื้นที่ภายใต้การปฏิบัติตามหลักกฎหมาย รวมไปถึงการทำงานเชิงรุกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหา ยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสร้างเครือข่ายระดับชุมชน เน้นการป้องกันและแก้ปัญหา ยาเสพติดในระดับหมู่บ้าน ชุมชนที่มีปัญหา ยาเสพติด หรือ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหา ยาเสพติด การจัดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด เช่น การจัดแข่งขันกีฬา เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน

จากการระดมความคิดเห็นของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาในจังหวัดภาคตะวันออก พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาได้มีการสรุปข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาในการจัดการผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ในกระบวนการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียนตามมติของสถานการณ์ปัญหาด้านความมั่นคงใน 3 ประเด็น คือ มติทางด้านการเมือง มติทางด้านการเศรษฐกิจ และมติทางด้านสังคม โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะสรุปได้ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะในมิติทางด้านการเมือง

1) การปรับปรุงข้อกำหนดให้เอื้อต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดน การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการบริหารงานภายใต้การยึดระเบียบปฏิบัติแบบราชการ ภายใต้ระบบดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย แต่จากสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนข้อกำหนดบางอย่างที่ยึดตามระเบียบปฏิบัติของทางราชการกลับกลายเป็น

อุปสรรคต่อการทำงาน เช่น ขั้นตอนการขออนุญาตเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศ ในทางปฏิบัติ ชุมชนชายแดนมีการไปมาหาสู่กันตามปกติ เมื่อถูกข้อบังคับออกมาทำให้วิถีชีวิตและการทำงานในพื้นที่ชายแดนต้องเปลี่ยนไป โดยการใช้วิถีแบบเดิมถือเป็นเรื่องที่ผิดระเบียบ เป็นต้น ดังนั้นการปรับปรุงข้อกฎหมายให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตการทำงานของพื้นที่ชายแดนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะช่วยให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากแนวคิดของการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นภายใต้องค์กรการบริหารงานระดับท้องถิ่นนั้นเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดที่จะให้ประชาชนได้เรียนรู้ระบอบการปกครองประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ด้วยการให้ประชาชนได้เข้ามา มีบทบาทในการร่วมจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน แนวคิดการมีส่วนร่วมนี้ได้ถูกนำมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามหากมีการประเมินระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแล้วก็ยังถือว่าอยู่ในระดับที่ต่ำ ดังนั้นการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป อีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชุมชนท้องถิ่นจะก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน

3) การกำหนดนโยบายสาธารณะระดับชาติให้มีความชัดเจน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีการบริหารงานใกล้ชิดกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมาก ที่ผ่านมามีทิศทางของนโยบายสาธารณะกำหนดมาจากรัฐส่วนกลางจึงมีผลต่อการทำงาน และประชาชนในพื้นที่มาก ที่ผ่านมามีพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ปิดเนื่องจากอยู่ในภาวะของการทำสงครามมีการสู้รบ แต่หลังจากการประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ทำให้ประชาชนชายแดนรับรู้ได้ถึงความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นความคาดหวังต่อนโยบายสาธารณะระดับชาติที่มีความชัดเจน จึงเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการให้เกิดขึ้น ประกอบกับนโยบายสาธารณะในช่วงที่ผ่านมาไม่มีความชัดเจน แน่นนอน เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เกิดเสถียรภาพ เพราะต้องอยู่ภายใต้ระบบทางการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่มีพลวัตร

5.3.2 ข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะในมิติทางด้านเศรษฐกิจ

1) นโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนท้องถิ่น บนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล การพัฒนาพื้นที่ของรัฐบาลกลางควรกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนซึ่งมีความละเอียดอ่อน และถือเป็นพื้นที่ในเชิงยุทธศาสตร์ทั้งทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นการพิจารณากำหนดทิศทางการพัฒนาจึงควรคำนึงถึงบริบทชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้การพัฒนา มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน และเกิดการใช้ทรัพยากรบนพื้นฐานของความยั่งยืน

2) นโยบายการส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ให้เติบโตควบคู่ไปกับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดตราด ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่การพัฒนาของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้นการสร้างวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างชุมชนกับพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงเป็นสิ่งจำเป็น รัฐบาลจึงควรส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนา

กิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับชาติไปพร้อม ๆ กัน ตัวอย่างเช่น การกำหนดเงื่อนไขให้กับผู้ประกอบการที่จะต้องใช้แรงงานในพื้นที่ การใช้ผลิตผลที่เกิดจากชุมชนเป็นองค์ประกอบในการผลิตสินค้าหรือบริการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้การพัฒนาในระดับประเทศสามารถเดินหน้าไปได้พร้อม ๆ กับความเข้มแข็งในระดับชุมชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

3) นโยบายการจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดิน ปัญหาพื้นฐานของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในระดับปัจเจกบุคคลก็คือ ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิตในระบบการผลิตแบบเกษตรกรรมที่ปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญ ขณะที่ปัจจุบันเกษตรกรไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ทำให้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจในระดับฐานราก ดังนั้นนโยบายด้านการจัดการกรรมสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์และการครอบครองที่ดินควรมีความชัดเจน เป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกรรมสิทธิ์ที่ดิน จะเป็นส่วนสำคัญให้ประชาชนในพื้นที่ชายแดนสามารถพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

4) การส่งเสริม ควบคุมดูแลราคาผลผลิตด้านการเกษตร เนื่องจากพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้นระบบเศรษฐกิจของชุมชนจึงขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตทางการเกษตรเป็นสำคัญ ดังนั้นรัฐบาลกลางจำเป็นต้องทำหน้าที่ควบคุม ดูแลราคาผลผลิตให้เป็นไปตามกลไกในระบบเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันรัฐบาลกลางจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุน การแปรรูปและการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรอีกทางหนึ่งด้วย

5) นโยบายการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดหารายได้ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งพบว่าท้องถิ่นยังขาดมิติทางด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะมุมมองทางธุรกิจที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถดำเนินกิจกรรมสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังคงยึดติดกับรูปแบบการพัฒนาแบบราชการที่รอการสั่งการและปฏิบัติตามคำสั่ง (Order System) จนทำให้ไม่เกิดการพัฒนามิติใหม่ ๆ ดังนั้นการขึ้นนำจากรัฐส่วนกลางด้วยการเพิ่มหรือการพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความพร้อมดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนที่จะก่อให้เกิดรายได้ในระยะยาวมากขึ้น เช่น การสร้างตลาดกลางด้านการค้า การแลกเปลี่ยน ระหว่างประเทศ หรือการพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจด้วยวิธีอื่น ๆ เพื่อเป็นแหล่งรายได้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6) การปรับปรุงข้อกำหนดให้เอื้อกับการสร้างรายได้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากกรณีปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการบริหารงานประจำ และการพัฒนาระยะยาว ที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณมาบริหารงานประจำและการพัฒนาในระยะยาว แต่จากผลการศึกษาที่พบว่างบประมาณบางแห่งที่ท้องถิ่นมีนั้นไม่เพียงพอแม้แต่จะใช้ในการบริหารงานประจำ ซึ่งไม่ต้องพูดถึงการบริหารงานในเชิงยุทธศาสตร์ หรือการพัฒนาระยะยาวได้ ดังนั้นการปรับปรุงกติกาที่เอื้อให้ท้องถิ่นสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยตัวของท้องถิ่นเองก็จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว เช่น การพัฒนาการจัดเก็บภาษี อาทิ ภาษีแรงงาน เนื่องจากปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนหลายแห่งต้องแบกรับภาระปัญหาจากแรงงาน ขณะที่รายได้ที่เกิดจากแรงงานกับไม่ได้เข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่

5.3.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะในมิติทางด้านสังคม

กรณีปัญหาความมั่นคงด้านสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกไทย – กัมพูชา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาแรงงานต่างด้าว ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ จะพบว่าเป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน และมีหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภายในประเทศและหน่วยงานภายนอกประเทศ ดังนั้นข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะในมิติปัญหาความมั่นคงด้านสังคม

1) นโยบายการสร้างความร่วมมือกับการจัดการปัญหาในทุกกระดับ พื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่มีเขตติดต่อระหว่างประเทศและมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการกระทำผิดกฎหมาย เนื่องจากสามารถเดินทางหลบหนีออกนอกประเทศได้ง่ายและไม่สามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ โดยเฉพาะกรณีปัญหายาเสพติด และปัญหาอาชญากรรม ขณะที่ความร่วมมือการจัดการปัญหาในระดับพื้นที่ปัจจุบันมีความร่วมมือที่ดี เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและพร้อมที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่กับเจ้าหน้าที่ของไทย อย่างไรก็ตามความร่วมมือในระดับพื้นที่อาจไม่เพียงพอต่อการจัดการปัญหา ที่จำเป็นต้องมีความร่วมมือในระดับนโยบายของประเทศ เพื่อให้การจัดการปัญหาเดินไปด้วยกันทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในพื้นที่

2) นโยบายการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่ การทำงานในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนภาคตะวันออกไทย – กัมพูชา ร่วมกับหน่วยงานหลักพบว่าบางพื้นที่มีการทำงานร่วมกันระดับหน่วยงานเป็นอย่างดี แต่บางพื้นที่พบว่าต่างฝ่ายต่างทำงานเพราะแต่ละหน่วยงานก็มีสายการบังคับบัญชาของตน ทำให้การทำงานขาดเอกภาพการควบคุม และไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการแก้ไขปัญหบางเรื่องจำเป็นต้องใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area base) และใช้การบูรณาการการทำงานร่วมกันในเชิงพื้นที่ เช่น การให้อำนาจกำกับดูแลแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ เป็นต้น

3) นโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการปัญหาจากทุกภาคส่วน การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกไทย – กัมพูชา ในหลายปัญหาไม่สามารถให้ภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบได้ การสร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วนเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นทางออกที่เหมาะสม ดังเช่น กรณีปัญหาแรงงานต่างด้าวที่หลายพื้นที่มีการกำหนดกติกาภายใต้แนวทางการสร้างร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนในการจัดการควบคุมแรงงานในพื้นที่ เนื่องจากในพื้นที่เองก็ไม่สามารถที่จะปฏิเสธแรงงานได้ เพราะแรงงานมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อพื้นที่ ดังนั้นการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแรงงาน กลุ่มธุรกิจ กลุ่มประชาชนในพื้นที่ กลุ่มหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบตามภารกิจหน้าที่ในพื้นที่ ต้องมีมุมมองต่อปัญหาอย่างรอบด้าน และต้องสร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกระดับ

4) นโยบายการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองชายแดนที่เข้มแข็ง เนื่องจากการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนพื้นที่ชายแดนจะเป็นพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะประเด็นความหลากหลายของประชากรในพื้นที่ชายแดนที่จะเข้ามาแย่งชิงการใช้ทรัพยากร ดังนั้นการสร้างฐานรากที่แข็งแรงให้กับพื้นที่ชายแดนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเริ่มสะท้อนให้เห็นได้จากสถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น ปัญหาการขาดจิตสำนึก

สาธารณสุขของประชาชน การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น สถานการณ์ปัญหาเหล่านี้ถือเป็นจุดเริ่มของปัญหาอื่น ๆ ที่จะตามมาในอนาคต ดังนั้นการจัดการหรือการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่จะเกิดขึ้น สังคมไทยจำเป็นต้องสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองสำนึกสาธารณะ และส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกมิติทั้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างบูรณาการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี